

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Professor Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

Het regeringsontslag en zijn staatsrechtelijke en administratiefrechtelijke gevolgen

Algemeenheden.

Sedert september 1944 heeft België achttien regeringen gekend, met een gemiddelde levensduur van ongeveer zestien maanden.

Het kan juist schijnen dat de politieke instabiliteit voor een deel gecompenseerd wordt door het feit dat, hoewel de regeringen en regeringscoalities geregeld wisselen, de groep van de bewindvoerders aan wie ministeriële verantwoordelijkheid toevertrouwd wordt, beperkt is en de keuze van het staatshoofd steeds meer dezelfde personen bereikt⁽¹⁾. Men mag evenwel niet voorbijgaan aan de vaststelling, dat sinds enkele jaren de politieke instabiliteit met een nieuw ingrediënt verrijkt is, nl. dat der periodes van verlengde regeringscrises. De regering Eyskens bood haar ontslag aan op 27 maart 1961 en werd slechts op 25 april daaropvolgend door de regering Lefèvre afgelost. Tussen het ontslag van de regering Lefèvre en de aanstelling van de regering Harmel verliepen meer dan twee maanden (24 mei 1965 - 28 juli 1965), terwijl de regering Van den Boeynants op 7 februari 1968 ontslag nam en meer dan vier maanden later nog geen opvolger had. Met het gevolg, dat tijdens de periode van maart 1961 tot juni 1968, het land gedurende meer dan zeven maanden door een ontslagnemende regering geleid werd.

Zonder het proces van de verlengde regeringscrises te maken, mag men vooropzetten dat zij blijkbaar resulteren uit een voorlopig aanvaarde politieke besluiteloosheid en, op institutioneel vlak, minstens een storing demonstreren in het langs de feiten gegroeide evenwicht tussen de uitvoerende en de wetgevende macht, tussen geregerd en parlement.

Destijds heeft de Grondwet van 1831 het Belgisch executief gesitueerd tussen de orthodoxe parlementaire primauteit en een orleanistische afwijking, voldoende om mogelijk te maken dat de feiten en evolutie niet konden beletten dat het executief staatslement zijn functies, dienvolgens zijn tussenkomsten in het staatsleven wist te verruimen, zowel ingevolge de voortschrijdende staatsinmenging als ten gevolge van machtsdelegaties in al dan niet bijzondere omstandigheden. Naarmate de materiële inhoud van de uitvoerende functie openbloede, zelfs zo, dat in menig geval de regering zelf de basislijnen kon vastleggen waarop haar beleid stelde⁽²⁾, ging het

parlement meer en meer de aandacht concentreren op zijn hoedanigheid van government-making power, ofschoon niet met integraal succes. Waar volgens de teksten de machtsverdeling tussen parlement en regering wezenlijk berustte op het verschil in inhoud van functie, waarbij de wetgevende functie met haar fundamentele orderingsbevoegdheid voorrang had op de uitvoerende functie die ondanks haar aanvullende reglementeringsbevoegdheid substantieel als een bestuursfunctie was gedacht, heeft de realiteit, zonder dat enige constitutionele beschikking hoefde te worden gewijzigd, de verhouding tussen de twee leidende staatsmachten afgebogen tot een instituut van afspraken tussen een regerend element en een controlerend element.

De regering leidt het land, bepaalt 's lands politieke gedragslijn, gaat internationale verbintenissen aan en manipuleert het wetgevend initiatief, terwijl het parlement, als voelbaar restant van de nationale soevereiniteit, dat beleid toetst, al dan niet langs wetgevende verkiezingen om, aan wat de nationale wil geacht wordt te zijn.

Het parlement sanctionneert de bewindsploeg, haar programma en haar realisaties, door haar het vertrouwen te schenken of te onttrekken.

Onverminderd het bepaalde van artikel 65 van de Grondwet naar luid waarvan de Koning de ministers benoemt en ontslaat, is de parlementaire controle het natuurlijk corollarium van de ministeriële verantwoordelijkheid, welke regel de sluitsteen vormt van elk parlementair staatsbestel, bij afwezigheid waarvan geen parlementair regime is. Wanneer het parlement zijn vertrouwen weigert en zich niet kan verenigen met het beleid van de regering, doet zich een crisistoestand voor welke, zo het wantrouwen de ganse regering betreft, een regeringscrisis is die zich concretiseert in de aanbidding van het regeringsontslag bij de Koning.

Vanaf het ogenblik dat de regeringsequipe haar ontslag aanbiedt tot de dag waarop de Koning de opvolgers benoemt, is het hoger omschreven beleidsevenwicht gestoord. De storing is des te belangrijker omdat ons publiek recht, voor dat geval, geen fundamentele, beschermende voorziening bevat, noch wat betreft de wisselwerking tussen de staatsmachten onderling, noch wat betreft de persoonlijke belangen van de staatsburger; men mag niet uit het oog verliezen dat 's lands bestuur ingebouwd

is in het regerend element zodat de regering het bestuurlijk toporgaan is met het gevolg dat, ook met betrekking tot de dagelijkse confrontatie tussen overheid en burger, de regeringscrisis, door een vermindering der waarborgen waarmee het overheidsoptreden normaal omringd is, voor de staatsburger als titularis van persoonlijke belangen een ongewone toestand uitmaakt.

Het is een grondwettelijk gebruik dat de ontslagnemende regering door het staatshoofd belast wordt met het afhandelen der lopende zaken. Het gebruik vindt volkomen verantwoording in de overweging dat de bestuurlijke taak kan noch mag onderbroken worden. Bij haar totstandkoming maakt de bevoegdheidsopdracht evenwel niet het voorwerp uit van enige openbare overheidsbeslissing: men hoeft te wachten op de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van de koninklijke besluiten houdende benoeming van de nieuwe Eerste-Minister en ministers en uitdrukkelijke ambtsontheffing van de scheidende regering, om de datum te kennen waarop die laatste haar ontslag aangeboden heeft, ogenblik vanaf hetwelk slechts het afhandelen der lopende zaken tot haar bewindsbevoegdheid hoorde.

De verschillende koninklijke besluiten kennen dezelfde dagtekening en worden in hetzelfde Staatsblad gepubliceerd. Het besluit houdende benoeming van de nieuwe Eerste-Minister wordt medeondertekend door de scheidende Eerste-Minister; daarop volgen dan de koninklijke besluiten houdende revocatie van de vroegere ministers, respectievelijk aanstelling van de nieuwe titularissen, beide koninklijke besluiten medeondertekend door de nieuwe Premier.

De regering Lefèvre-Spaak nam ontslag op 24 mei 1965. Bij koninklijk besluit van 28 juli 1965 werd P. Harmel tot nieuwe Eerste-Minister benoemd. Van dezelfde dag dagtekent het koninklijk besluit tot terugroeping van de bewindsploeg Lefèvre-Spaak. De desbetreffende koninklijke besluiten werden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 30 juli 1965.

Het door de regering Harmel-Spinoy op 11 februari 1966 aangeboden ontslag werd aanvaard bij koninklijk besluit van 19 maart 1966, dag waarop de Koning P. Van den Boeynants tot Eerste-Minister aanstelde. De desbetreffende koninklijke besluiten verschenen in het Belgisch Staatsblad van 22 maart 1966.

De gevolgde methode strekt er blijkbaar toe een juridisch vacuum te vermijden. Is het min of meer lange tijdsverloop tussen de dag, waarop de regeringsbevoegdheid tot het behartigen der lopende zaken herleid is, en de officiële kennisgeving daarvan, een verminking van de principiële openbaarheid der overheidsbeslissingen, het nagestreefde doel, n.l. het vermijden van een juridisch vacuum, getuigt van een bepaald inzicht in de verschillende grondwettelijke regelen waarbij de regel van de onmisbare ministeriële medeondertekening van 's Konings besluiten, los wordt gemaakt van de ministeriële verantwoordelijkheid vóór het parlement en waarbij, met een beroep op de continuïteit van de openbare dienst, het beginsel van de ministeriële verantwoordelijkheid vóór het parlement blijkbaar moet wijken voor de bepaling dat de Koning de ministers benoemt en ontslaat, bepaling die in de omstandigheid van een regeringscrisis tot een persoonlijk koninklijk prerogatief wordt verheven.

Recente beslissingen van de ontslagnemende regering Van den Boeynants hebben de aandacht gevestigd op het probleem van de lopende zaken. De beslissing om een bepaald type van gevechtsvliegtuigen aan te kopen kan, ongeacht de overweging dat het een element van militaire strategie is, rijker aan spektakel zijn dan aan staatsrechtelijke inhoud⁽³⁾; dat een ontslagnemende regering de verantwoordelijkheid neemt voor het herzien van de Grondwet⁽⁴⁾ mag blijkbaar conform met de wil

van het parlement geacht worden, doch dat de ontslagnemende regering zich de bevoegdheid toeëigent om de betrekkingen met 's rijks kassier grondig te wijzigen en zo haar opvolgers blijvend bindt in haar thesaurie-aangelegenheden⁽⁵⁾ of nog gewoon voortgang maakt met het nemen van reglementeringen die noch van dagelijkse, noch van dringende aard zijn, kan bezwaarlijk verenigd worden met de eis van elk parlementair regime dat elke regeringsbeslissing voor het parlement verantwoordbaar moet zijn.

* * *

Zoals reeds gezegd, vormen de lopende zaken een aanlegenschap die zowel de werking der staatsinstellingen en hun onderlinge verhoudingen als de belangenbescherming van de rechtsonderhorigen betreffen. Het betaamt dan ook de gestelde vraag in dat dubbel aspect te benaderen, het staatsrechtelijke enerzijds, het administratiefrechtelijke anderzijds.

Lopende zaken als staatsrechtelijke aangelegenheid.

Noch de machtsgreep van september 1830, noch de Grondwet van 1831 zijn het oeuvre van revolutionairen. Een bevolkingslaag die baat had gevonden bij de maatschappelijke verglijding die resulteerde uit de Franse revolutie van 1789 voegde zich bij de restanten uit een voorbije periode om de machtsverschuiving ten haren gerieve te voltrekken en te consolideren.

De nagestreefde bestendiging bleek best bereikbaar in een monarchale staatsvorm met dien verstande dat, met een beroep op de nationale soevereiniteit, de primauteit van de parlementaire assemblée primordiaal en absoluut hoefde te blijven. Alleen het parlement beslist over de machten die de monarch toebedeeld worden; zelf kan hij zich geen rechten toeëigenen⁽⁶⁾. De bepaling betreffende de herziening van de Grondwet verzegelen dat fundamenteel pact en maken tegelijk elke grondige wijziging daarvan onmogelijk⁽⁷⁾.

Zelfs in de uitoefening van de hem toebedeelde machten, uiteraard bestuursmachten, ontkomt het staatshoofd niet aan het gezag van de parlementaire assemblée. Een akte van de Koning kan slechts gevolg hebben wanneer hij medeondertekend is door een minister, die voor de beslissing verantwoordelijk is⁽⁸⁾. De verantwoordelijkheid is van politieke aard en bestaat vóór de parlementaire vergadering alleen.

Het is met betrekking tot de regel van de ministeriële verantwoordelijkheid vóór het parlement dat het fenomeen der lopende zaken een ontreding in de werking van de staatskrachten uitmaakt. Een regering kan het land leiden in voorkomend geval tegen het volk in, nimmer evenwel zonder het vertrouwen van het parlement.

De politieke verantwoordelijkheid bestaat zowel vóór de Senaat als vóór de Kamer van Volksvertegenwoordigers⁽⁹⁾ en meet zich aan een parlementaire, wiskundig uitgedrukte meerderheid die bereid is het regeringsoptreden te aanvaarden. Wanneer ondubbelzinnig vastgesteld is dat in een of andere wetgevend Kamer die meerderheid ontbreekt, is het een ongeschreven doch onafwendbare eis van het parlementair regime dat de regering haar ontslag aanbiedt en het staatshoofd dat ontslag aanvaardt. Die regel geldt even zeer in het geval de regering zich terug trekt, vooraleer de parlementaire censuur stricto sensu haar getroffen heeft. Vanaf dat ogenblik is de regeringscrisis open en begint de periode der lopende zaken.

De Belgische Grondwet kent noch het geval van regeringscrisis, noch het beleid van de lopende zaken. Artikel 69 van de Grondwet van de West-Duitse Bondsrepubliek voorziet dat op verzoek van de bondspresident of van de bondskanselier de aftredende ministers met het verzenden

der lopende zaken belast worden tot hun opvolgers aangesteld zijn. De Franse Grondwet van 27 oktober 1946 bevatte destijds eveneens een bepaling beperkt evenwel tot het geval van parlementsonbinding, naar luid waarvan in geval van kamerontbinding de regering, met uitzondering van de voorzitter van de ministerraad en van de Minister van Binnenlandse Zaken, in functie blijft om de lopende zaken te behartigen ⁽¹⁰⁾.

Het voordeel van zodanige bepaling ligt in het feit dat op die wijze het beleid der lopende zaken een onbetwiste grondwettelijke grond heeft.

Dat de Koning de ontslagnemende regering met het afhandelen der lopende zaken belast, is in het Belgisch publiek recht een zuiver grondwettelijke gewoonte die haar verantwoording maar kan vinden in het adagium *salus patriae suprema lex*: het land kan niet onbestuurd blijven. Omtrent die taak is nooit gecontroverseerd. Meer zelfs, men kan niet aan de indruk ontkomen dat de opdracht der regering met de lopende zaken te belasten, tot een persoonlijk prerogatief van de Koning wordt gerekend, als een verlengstuk van de bestuurszaak die de zijne is en in de lijn ligt van zijn macht de ministers te benoemen en te ontslaan. Hoe dan ook, daar de wet van de ministeriële verantwoordelijkheid niet meer kan functioneren eenmaal het parlement zijn gebrek aan vertrouwen in die bepaalde regering heeft uitgedrukt, ligt 's Konings optreden buiten het bereik van het parlementair gezag, wat bezwaarlijk verenigbaar is met de idee die de gekozen staatsvorm ten gronde ligt.

Met een bepaling als die welke voorkomt in de Grondwet van de West-Duitse Bondsrepubliek of in de Franse Grondwet van 1946, is dat bezwaar institutioneel onderwerpen. Bovendien bevestigen die bepalingen de principiële onmacht van de ontslagnemende regering om het land te regeren en te administreren. Zij laten evenwel volkomen de vraag naar de omvang en de inhoud van de resterende, of nieuwe, ministeriële bevoegdheid.

Onbepaald kunnen de lopende zaken evenwel niet onbeperkt zijn.

Omdat een regering slechts kan handelen mits het vertrouwen te hebben van het parlement, moet van in den beginne worden aanvaard dat de regering, die dat vertrouwen verbeurd heeft, geen regeringsmacht meer bezit. De bepalingen betreffende de benoemingsmacht van de Koning kunnen aan die regel geen afbreuk doen. Daaruit volgt dat de afhandeling der lopende zaken een opdracht is welke wezenlijk verschilt van die waarmee de regering bij haar investituur werd bekleed.

De opdracht der lopende zaken te verzenden is een nieuwe bevoegdheidstoewijzing. Omdat de ministeriële verantwoordelijkheid substantieel van politieke aard is, kan zij niet de macht omvatten om handelingen te stellen met politieke inslag, zijnde handelingen die een politieke keuze insluiten of gevolgen verwekken die betrekking hebben op 's lands beleid. Dat de opvolgende regering door de beslissing gebonden is, maakt de beslissing op zichzelf niet ontoelaatbaar. Het is de politieke aard of de politieke context waarin de beslissing genomen wordt, die criterium vormen voor het al dan niet geoorloofd optreden van de ontslagnemende regering.

Cumulatief moet de te nemen beslissing betrekking hebben op een hetzij alledaagse, hetzij dringende aangelegenheid.

De beslissing in een bepaalde plaats een rijksschool te openen ⁽¹¹⁾ heeft niet noodzakelijk een politieke kwalificatie. Wanneer die beslissing evenwel genomen wordt op een van het komende schooljaar ongewoon ver verwijderd tijdstip en vergezeld gaat van een bepaalde benoeming tot schoolhoofd, dan plaatst de beslissing zich in een politieke context, waarvoor de hoogdringendheid niet kan worden aangevoerd.

Het leger gelasten met de bewaking van sommige materialen om zo de betwiste belangen van een vreemde mogendheid te beschermen, vormt een beslissing die zowel een politieke keuze onderstelt als niet alledaags is.

Onmiddellijk mag reeds blijken dat de begripsinhoud van wat als lopende zaken aangeduid wordt, erg beweeglijk en betrekkelijk is en weinig vatbaar om, in een concrete leidregel uitgedrukt, over een nauwkeurige afbakening van de machts grenzen van een ontslagnemende regering uitsluitel te geven. Wat niettemin verwondering kan wekken is de vaststelling dat het enige staatsorgaan dat over het al dan niet geoorloofd van de beslissing oordeelt, de ontslagnemende regering is wier daden per definitie niet meer vatbaar zijn voor enige politieke controle. Een politiek onverantwoordelijk element beslist exclusief over de grenzen van zijn macht.

Dat de regeringscrisis gevolgd wordt van een Kamerontbinding voegt niets toe aan de grond van de zaak; het verzwakt wel de fetelijkheid van het gegeven en maakt het publiekrechtelijk vacuum meer voelbaar.

Regelen als die welke voorkomen in artikel 61 van de Italiaanse Grondwet van 27 december 1947 of in artikel 29 van de Oostenrijkse Grondwet van 1 oktober 1920 en waarbij het mandaat van de onthonden Kamers wordt verlengd tot de nieuwe Kamers samengesteld zijn, bevorderen en bereiken wel de continuïteit van het representatief gezagsorgaan doch houden als dusdanig geen waarborg in wat betreft de draagkracht van de beginselen waarop het staatsbestel steunt.

De instelling van een permanente commissaris van het parlement zou een meer positieve bijdrage zijn in die richting ⁽¹²⁾. Als bestendig vertrouwensman van de parlementaire vergadering zou hij de tijdelijke afwezigheid van een parlement overbruggen. Omdat zijn taak van toezicht op de werking van de staatsinstellingen geen overlapping is doch fundamenteel verschilt van de directe politieke controle door het parlement en daarvan los staat, zou het optreden van de commissaris van het parlement in geen omstandigheid zijn gestoord door de tijdelijke opschorting van de directe parlementaire controle. De bestendigheid en de autonomie van zijn toezicht zouden mogelijk een merkbare correctie bieden op de aangeklaagde lacune in ons publiek recht.

Lopende zaken als administratiefrechtelijke aangelegenheid.

De lopende zaken zijn niet slechts een aangelegenheid die de onderlinge verhouding der staatsmachten en de werking der instellingen betreft, zij kunnen ook gevolgen hebben op het gebied van de rechts- en de belangenbescherming van de rechtsonderhorigen.

De rechtsbescherming, en in mindere mate de gewone belangenbescherming ⁽¹³⁾, zijn de voornamste taak van de rechter, de gewone rechter en de administratieve rechter. Hoewel het domein van de rechtsbescherming uiteraard veel ruimer is dan de verhoudingen overheid - geadministreerde, komt zij vooral in die verhouding tot uiting omdat, per definitie, de geadministreerde zich beweegt in een minderwaardige toestand ten opzichte van de overheid. De principiële gelijkheid die de privaatrechtelijke verhoudingen kenmerkt, ontbreekt op het vlak van de betrekkingen tussen burger en bestuur aangezien het bestuur enkel namens het algemeen belang optreedt waarvoor het particulier belang moet wijken ⁽¹⁴⁾.

Zonder dat de betrokken geadministreerde daartoe enig akkoord heeft betuigd of te betuigen heeft, neemt het Bestuur gezagshalve beslissingen waarbij in het rechtsbestaan van de geadministreerde wordt ingegrepen en die, genietende van het vermoeden dat zij met de wettelijke

waarheid overeenstemmen ⁽¹⁵⁾, zelfs uitvoerbaar zijn on-
gacht een beroep op de rechter.

De enige afdwingbare begrenzing van de overheidsbe-
slissing is de wettelijkheid. Of een beslissing al dan niet
wordt genomen is, behoudens het geval dat de wet tot
beslissen verplicht, zaak van het bestuur. Neemt het be-
stuur evenwel een beslissing, dan moet onontkoombaar de
wettelijkheid worden geëerbiedigd. Zo ligt de wettelijk-
heid buiten het bereik van het bestuur ⁽¹⁶⁾. De rechter
kan de onwettelijke beslissing weigeren toe te passen ⁽¹⁷⁾
of vernietigen ⁽¹⁸⁾.

Die waarheid geldt voor elk niveau waar bestuurs-
beslissingen kunnen genomen worden. Zij bindt tevens de
regering, toporgaan van 's lands bestuur.

Kern van de administratiefrechtelijke verhouding is de
bevoegdheid van het optredend bestuursorgaan. Die be-
voegdheid moet geput worden in een voorafbestaande
wetsbepaling. Is zodanige bepaling niet voorhanden of
heeft het bestuursorgaan de grenzen van de hem toege-
wezen machten overschreden, dan kleeft aan de bestuurs-
beslissing een gebrek dat ze vatbaar maakt voor vernie-
ting of weigering van toepassing. De onbevoegdheid is
de voornaamste vorm van onwettelijkheid.

De bevoegdheid van het bestuur wordt gemeten naar de
inhoud, naar de plaats en naar de tijd. Zelfs wanneer het
bestuursorgaan handelt overeenkomstig de toegewezen
taak, kan het van zijn machten slechts een wettelijk ge-
bruik maken mits de territoriale grenzen van zijn opdracht
te eerbiedigen en te handelen binnen de periode waarvoor
het met bestuursmacht is bekleed.

Onbevoegd ratione materiae is de arrondissementscom-
missaris die een bouwvergunning verleent. Onbevoegd rati-
one loci is het college van burgemeester en schepenen
dat een bouwvergunning verleent voor een buiten de ge-
meente op te richten gebouw. Onbevoegd ratione tempo-
ris is het college van burgemeester en schepenen dat een
bouwvergunning verleent vooraleer de bij de wet van
1 juli 1860 voorgeschreven eed te hebben afgelegd.

Het is met betrekking tot het toetsen van de bevoegd-
heid aan het element tijd, dat het probleem van de lopen-
de zaken, als administratiefrechtelijke aangelegenheid, de
vraag doet rijzen te weten of een ontslagnemende regering
ratione temporis bevoegd is om bestuursbeslissingen te
treffen en in welke mate.

Die vraag administratiefrechtelijk stellen is tegelijk
vooropzetten dat bedoelde bestuursbeslissingen natuurlij-
kerwijze het lot volgen van die beslissingen welke met
machtsoverschrijding zijn genomen, met andere woorden
dat zij, als onwettelijke beslissingen, door de rechter kun-
nen worden geweerd of vernietigd. Omdat, met toepas-
sing van de hem eigen bevoegdheidsregel, de taak van de
rechter ophoudt waar de wettelijkheid eindigt ⁽¹⁹⁾, moet
vooraf onderzocht worden of het afhandelen der lopende
zaken vatbaar is voor een jurisdictionele wettelijkheids-
controle dan wel een zuiver politieke aangelegenheid uit-
maakt waaromtrent alleen de parlementaire vergadering
te oordelen heeft.

a. de lopende zaken zijn een rechtsbegrip

In een eerste geschil dat aan de censuur van de Raad
van State werd overgelegd en waarbij de onbevoegdheid
ratione temporis van de ontslagnemende regering als
vernietigingsgrond werd aangevoerd, betwijfelde het Audi-
tooraat de mogelijkheid van enige rechterlijke appreciatie
dienomtrent. In het daaropvolgende arrest werd het mid-
del afgewezen, overwegende dat geen grondwetsbepaling
de bevoegdheid van de ministers beperkt tijdens de pe-
riode die aan de aanvaarding van hun ontslag vooraf-
gaat ⁽²⁰⁾. Waaruit men zou kunnen besluiten dat de Raad
van State, zich uitsluitend steunende op de constitutionele

voorzieningen die de benoeming en het ontslag van de
ministers betreffen, weigerde de grondwettelijke gewoonte
volgens dewelke de bevoegdheid van de ontslagnemende
regering tot het verzenden van de lopende zaken wordt
herleid, als een afdwingbaar, dienvolgens toetsbaar rechts-
beginsel te onderzoeken.

In een tweede gelijkaardige betwisting is de Raad van
State wel ingegaan op het onderzoek naar de bevoegdheid
der regering in geval van regeringscrisis. Het middel ten
gronde afwijzende, bevat het arrest niettemin een ruime
overweging waaruit blijkt dat het toetsen van de ministe-
riële bevoegdheid, ingevolge regeringsontslag herleid tot
de lopende zaken, niet buiten het gebied van de jurisdic-
tionele interventie ligt ⁽²¹⁾.

Op die wijze voegt de Raad van State zich naar de
rechtspraak van de Franse Conseil d'Etat, die, met het
opzienbarend arrest Syndicat régional des quotidiens
d'Algérie van 4 april 1952, de grenzen van de rechterlijke
bevoegdheid merkkelijk verbreedde door de wettelijkheids-
controle te verruimen tot het onderzoek naar de bevoegd-
heid ratione temporis van de ontslagnemende regering ⁽²²⁾.

Dat arrest, gevolgd door andere ⁽²³⁾, strookt trouwens
volkomen met het wezen van de rechterlijke opdracht.
Weigeren in bedoeld geval het toetsingsrecht te hanteren,
beduidt een aanvaarden van een gebied van rechteloosheid
en een voorbijgaan aan de onderlinge verknochtheid van
de grondwettelijke bepalingen die het benoemingsrecht
van het staatshoofd en de ministeriële verantwoordelijk-
heid vóór het parlement betreffen. De rechterlijke con-
trole is geen inmenging in de verhouding tussen rege-
ring en parlement, welke verhouding buiten de rechter-
lijke wettelijkheidscontrole ligt, omdat de bestuursbeslis-
sing die aan zijn oordeel overgelegd is van die machtsver-
houding geen deel uitmaakt. Kortom, wanneer de rechter
nagaat hoe de regering van haar machten om de lopende
zaken te verzenden gebruik heeft gemaakt, dan brengt
hij geen rechtsregel in het gedrang; hij doet niet meer dan
kennis nemen van een geval van machtsoverschrijding, met
die bijzonderheid dat de rechtsregel waarvan de niet-
naleving de onbevoegdheid tot gevolg heeft, de kracht van
een grondwettelijke gewoonte bezit ⁽²⁴⁾.

De Franse rechtsleer heeft zich bij die zienswijze aange-
sloten ⁽²⁵⁾.

b. de ontslagnemende regering en de bevoegdheid ratio- ne temporis.

Eenmaal aanvaard dat de rechter de bevoegdheid van de
ontslagnemende regering kan meten naar de tijd, past het
die bevoegdheidsgrenzen bruikbaar af te bakenen.

In de eerste plaats wordt de bevoegdheid ratione tem-
poris getoetst aan het ogenblik waarop de bestuursbeslis-
sing genomen wordt. Dat is de chronologische bepaling
van de bevoegdheid die in elk geval wezenlijk in de tijd
beperkt is, namelijk tussen het ogenblik waarop het be-
stuuksorgaan met machten bekleed is en het ogenblik van
de ambtsontheffing of waarop de geldigheidsduur van het
mandaat verstrijkt ⁽²⁶⁾. In de regel kan het bestuursorgaan
alleen in de loop van die tijdspanne rechtsgeldige beslissin-
gen nemen ⁽²⁷⁾.

Voorzeker kent ons publiek recht gevallen waarin de
overleving van bevoegdheid wordt erkend tot de opvolger
is aangesteld, hetzij omdat de wet het zo bepaalt ⁽²⁸⁾, het-
zij omdat men aanvaardt dat in bepaalde gevallen de con-
tinuïteit van de openbare dienst het eist ⁽²⁹⁾, toch kan
men zodanige overleving van bevoegdheid niet zo maar
als een algemeen rechtsbeginsel beschouwen.

Toegepast op de ontslagnemende regering hoeft te wor-
den onderzocht of, in dat geval, van overleving van be-
voegdheid kan worden gesproken dan wel of de opdracht

de lopende zaken af te handelen een nieuwe investituur is.

Weigeren te erkennen dat de bevoegdheid van de regering niet geraakt wordt door het regeringsontslag, is afstand nemen van de feiten en ook van het recht; de constitutionele bepalingen die de benoeming en het ontslag van de ministers betreffen en die welke hun verantwoordelijkheid vóór het parlement uitdrukken — zoals die laatste een inhoud gekregen hebben waaromtrent geen controverse meer is —, behoren tot eenzelfde groep gesanctioneerde basisafspraken die het publieke recht vormen. De ene regel roept de andere op, geen van beide sluit de andere uit; beide zijn krachtlijnen van het bestel dat monarchaal doch, vóór alles, parlementair gewild is. Wanneer staatsrechtelijk onweerlegbaar aanvaard is dat een regering niet kan regeren zonder het vertrouwen van het parlement en wanneer regering en bestuur onafscheidbaar in mekaar vloeien, dan past het die lijn door te trekken op het vlak van het administratief recht, eerste en onmiddellijke uitwas van het recht dat op de grondwet stoelt. Zo kan de regel van de verantwoordelijkheid der ministers niet worden weg-gedacht uit de administratieve rechtssfeer en moeten de gevolgen die staatsrechtelijk kleven aan een regeringsontslag, voelbaar, dienvolgens gerechtelijk meetbaar zijn in het rechtsensemble dat de bestuurlijke bedrijvigheid van het executief staatslement omvat. In dezelfde mate is de koninklijke opdracht waarbij de ontslagnemende regering met het verzenden van de lopende zaken belast wordt, de verduidelijking van diverse grondwetsbepalingen die niet tegen doch naast mekaar strijden; zij komt tegemoet aan de algemene consensus van de staatsburgers en, in de lijn der geschreven regelen en conform met het algemeen belang, kan haar het gezag van een gebiedend voorschrift niet worden ontkend.

Is die koninklijke opdracht dan een nieuwe investituur of een vermindering van regeringsmacht? Met verwijzing naar de regel van de ministeriële verantwoordelijkheid voor het parlement, kan men betogen dat de parlementaire weigering van vertrouwen de desinvestituur van de ministeriële equipe met zich brengt. Het aanbieden van het regeringsontslag zou dan overeenstemmen met een integrale ambtsontheffing; de opdracht de lopende zaken te verzenden, zou dan een totaal nieuwe last zijn.

Parlementair gezien heeft de regel van de integrale ambtsontheffing ongetwijfeld de voorkeur doch voor de rechtsbescherming van de staatsburger is hij niet onmisbaar. Eenmaal aanvaard dat het regeringsontslag een bevoegdheidswijziging inhoudt, volstaat reeds een erkenning van een bevoegdheidsvermindering en wordt het onderscheid quasi doctrinair. Vast staat dat de ontslagnemende ministers een andere bevoegdheid hebben, hetzij ingevolge nieuwe investituur, hetzij ingevolge gedeeltelijke ambtsontheffing. De oorspronkelijke regeringsbevoegdheid overleef niet en zich beroepen op de regel dat in het administratief recht het aanbieden van ontslag op zichzelf geen gevolgen heeft, is ter zake niet dienend. Zoals hoger aangevoerd, laat de samenloop der grondwettelijke voorzieningen in kwestie die zienswijze niet toe.

* * *

In de tweede plaats wordt de bevoegdheid *ratione temporis* gemeten naar het tijdvak waarop de genomen beslissing haar gevolgen doet ontstaan. Om geldig te zijn, wordt niet vereist dat de beslissing van bij haar totstandkoming de nagestreefde rechtsgevolgen heeft of kan hebben; haar uitvoerbaar karakter wordt daaraan niet afgewogen.

In beginsel beslist het bestuur vrij over de datum waarop een besluit in werking treedt; het kan zelfs bij wijze van overgangsmaatregel een opgeheven reglementering voorlopig laten voortbestaan ten gerieve van sommige

categorieën van rechtsonderhorigen. Dat de dag van inwerkingtreding en de dag waarop het besluit rechtsuitwerking heeft, niet samenvallen is evenmin een bezwaar. Daaruit volgt dat de beoogde rechtsuitwerking niet noodzakelijk moet beginnen lopen tijdens de periode van investituur of vooraleer het bestuursmandaat verstreken is.

Het kan nochtans voorkomen dat het verdagen van de inwerkingtreding of het nemen van beslissingen die slechts vanaf een bepaalde, in de toekomst liggende dag uitwerking kunnen hebben, met machtsoverschrijding tot stand komt niet omdat het optredend bestuursorgaan op het ogenblik van besluitvorming bevoegdheid mist maar omdat het door zijn voorbarig optreden, doelbewust in de bevoegdheid van zijn opvolger ingrijpt. Het ligt voor de hand dat in zodanig geval machtsafwending, interne onwettelijkheid en onbevoegdheid mekaar doorkruisen.

Men kan betogen dat de vraag zich niet voordoet met betrekking tot de uitoefening van de verordnungsbevoegdheid omdat de overheid die voor de toekomst reglementeert, haar opvolger niet vermag te binden omdat deze, op ieder ogenblik, het reglement kan wijzigen of opheffen⁽³⁰⁾. Vermits de wijziging en de opheffing tot dezelfde vormen verplicht zijn als het oorspronkelijk besluit, hoeft nochtans a priori niet te worden uitgesloten dat ingevolge gekende feitelijke omstandigheden de naleving van die vormen zoniet onmogelijk dan toch zeer moeilijk kan bereikt worden, met als gevolg een feitelijke binding van de opvolger. Men denke even aan een besluitvorming die afhankelijk wordt gesteld van het voorstel van een lichaam waarvan de samenstelling op politieke of professionele gronden geschiedt.

Hoe dan ook, wanneer haar rechtsgevolgen niet in een nabije toekomst beginnen te lopen is om die reden een ruimer onderzoek naar de wettelijkheid geboden in geval het een beslissing met individuele inhoud betreft. Zodanige beslissing is immers maar binnen een beperkte termijn vatbaar voor administratieve intrekking of gerechtelijke aanvechting. Eenmaal die termijn verlopen kan de beslissing met individuele inhoud niet meer teniet gedaan worden, zelfs voor de toekomst niet gewijzigd dan overeenkomstig en met naleving van de wet of het reglement die de individuele beslissing beheerst. In die mate staat de opvolger voor een voldongen feit dat buiten zijn bereik ligt.

Artikel 83 van de Gemeentekieswet doet de gemeenteraad zijn volle bevoegdheid behouden tot bij de aanstelling van zijn opvolger⁽³¹⁾. Desniettemin acht men onwettelijk het besluit waarbij de gemeenteraad een gemeentesecretaris benoemt om in dienst te treden zes maanden nadat de nieuw gekozen gemeenteraad is aangesteld⁽³²⁾ of waarbij het mandaat van de gemeentedokter op een ongewoon vroeg tijdstip wordt vernieuwd⁽³³⁾.

Met nog meer reden moeten dan als onwettelijk worden aangezien de door een ontslagnemende minister mede-ondertekende koninklijke besluiten houdende voorbarige benoemingen en bevorderingen, of de ministeriële beslissingen waarbij, tegen het advies van de tuchtraad in, een lopende tuchtmaatregel merkelijk wordt omgevormd.

Het zijn allen toepassingen van de regel dat het bestuursorgaan niet mag ingrijpen in de uitoefening van de bevoegdheid van zijn opvolger⁽³⁴⁾. De continuïteit in de openbare dienst kan niet zo ver gaan dat de opvolger in zijn beleid wordt verminkt. Met een beslissing te nemen die maar uitwerking kan hebben in een niet nabije toekomst wanneer de beslissende autoriteit niet meer dezelfde is of anders is samengesteld, wordt de overheid, in functie op het ogenblik dat de beslissing rechtsuitwerking krijgt, in haar beleidsappreciatie gehinderd. In die mate overschrijdt de beslissende autoriteit haar macht. Of men die machtsoverschrijding aanwijst als machtsafwending

(³⁵) of onwettelijkheid naar de motieven, dan wel als onbevoegdheid *ratione temporis* mag, de procedure en de psychologische sfeer daargelaten, als een doctrinaire klassificatie gelden. Feit is dat het tijdstip vanaf hetwelk de beslissing haar gevolgen verwekt een element van het wettelijkheidsonderzoek uitmaakt, evenzeer als het tijdstip waarop de beslissing genomen wordt en dat beide wezenlijk verbonden zijn met het tijdelijk aspect van de bevoegdheid. Beide tijdstippen zijn dienende bakens ter afpaling van de bevoegdheid der ontslagnemende regering: enerzijds is de bevoegdheid de lopende zaken af te handelen geen totale regeringsinvestituur, anderzijds kan zodanige regering geen maatregelen nemen waarbij de opvolger in zijn beleidsmogelijkheden wordt getroffen. De regel is gewis niet eigen aan de ontslagnemende regering doch de meergeenomde grondwettelijke gewoonte en de omstandigheden maken hem meer klemmend.

c. het begrip lopende zaken.

Blijft dan het onderzoek naar de inhoud van de opdracht de lopende zaken af te handelen.

De lopende zaken zijn innig verbonden met de wet van de continuïteit van de openbare dienst: zij putten daarin hun verantwoording. Lopende zaken zijn tegelijk een fenomeen onmiddellijk spruitende uit de weigering van het parlement de regering nog langer met 's lands beleid te gelasten: daarin schuilen de grenzen. Zo beweegt de bevoegdheid van de ontslagnemende regering tussen de noodzaak 's lands belangen te vrijwaren en de principiële onmacht om het land politiek te leiden.

Een eerste groep van lopende zaken vormen de beslissingen die van dagelijks bestuur zijn. Daartoe behoren de uitvoeringsbeslissingen van gewone routine, beslissingen die op een lager echelon worden genomen, voorbereidende handelingen, beslissingen die de voortzetting of het natuurlijk eindpunt zijn van een lopende procedure, beslissingen tot vrijwaring van het rijksvermogen of de wettelijkheid, beslissingen in uitvoering van een strikt gebonden bevoegdheid.

Gevonnisst is dat een ontslagnemende regering niet ophoudt bevoegd te zijn om ambtenaren te benoemen wanneer uit het administratief dossier blijkt dat de benoeming de normale afwikkeling van een regelmatig ingezette benoemingsprocedure is (³⁶).

Met de vereisten gesteld door de continuïteit van de werking van de openbare dienst kan zelfs overeenstemmen de benoeming tot de post van directeur ener middelbare school een paar maanden voordat de bediening vacant is door de opruistelling van de titularis (³⁷).

Als voorbereidende handeling kan de ontslagnemende regering elke passende informatie of advies inwinnen. Feitelijke omstandigheden of technisch-juridische beschouwingen kunnen evenwel zodanige handeling het karakter van lopende zaak ontnemen. Zou geen daad van dagelijks bestuur zijn de Nationale Arbeidsraad te raadplegen over een nieuw initiatief waaromtrent geen algemene consensus bestaat en waarvan het initiatief op zichzelf reeds deining met sociaal-economische inslag kan verweken. Men denke bijvoorbeeld aan een initiatief tot regeling van het stakingsrecht of tot wijziging van de wetgeving op de prestaties van algemeen belang in vredestand.

Zonder dat het in zoveel woorden in een wettelijk neergeschreven is, wordt aanvaard dat, met toepassing van artikel 2 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, de afdeling wetgeving slechts advies uitbrengt over wetgevings- of reglementeringsinitiatieven die een definitief karakter hebben, dit zijn ontwerpen waarvan wat men noemen kan de administratieve procedure beëindigd is. Het impliceert dat, vooraleer om het advies van de Raad van State wordt gevraagd, de regering over de noodzaak van de nieuwe voor-

zieningen een standpunt heeft ingenomen. Voorontwerpen van wet en andere belangrijke besluiten worden trouwens gebruikelijk eerst in de kabinetsraad behandeld alvorens aan de Raad van State te worden overgezonden. Daaruit mag dan volgen dat de ontslagnemende regering de afdeling wetgeving niet onverminderd kan raadplegen.

Een aangelegenheid houdt op van dagelijks bestuur te zijn indien daarover beslissen niet zonder merkelijke politieke weerslag is.

Een tweede groep van lopende zaken vormen de rechtshandelingen waarvan het initiatief volkomen buiten het bereik van de regering ligt. Wanneer werkgevers en werknemers in de schoot van een paritair orgaan een collectieve arbeidsovereenkomst betreffende de arbeidsvoorwaarden in een bedrijfstak afsluiten en eenparig om de algemeen verbindende verklaring verzoeken, dan moet worden aangenomen dat door haar ontslag de regering haar bevoegdheid niet verliest om daarop in te gaan.

Omzichtigheid is nochtans geboden wanneer dergelijke bestuursakten gevoelige gevolgen heeft ook buiten de groep die tot het voorstel besluit. Gevolg geven aan het verzoek van een beroepsorganisatie om over het ganse land de toegang tot een beroep afhankelijk te stellen van vestigingsvoorwaarden, is meer dan een betrachting van hetgeen in de betrokken beroepsorganisatie overeengekomen is en kan een wezenlijke beleidskeuze insluiten waarvan een ontslagnemende regering zich heeft te onthouden, inzonderheid wanneer een verantwoord verzet gekend is.

Een derde groep van lopende zaken, ongeacht hun politieke weerslag, zijn de aangelegenheden waarover met dringende spoed moet worden beslist. Het algemeen belang is een verplichting die voor het bestuur nimmer ophoudt te bestaan.

Dringend zijn vooreerst de beslissingen die, mochten ze niet genomen worden, voor het land onherstelbare gevolgen met zich zouden brengen. Nalaten te beslissen zou in dat geval plichtsverzuim zijn. De regering beslist in beginsel vrij over de dringende aard van de aangelegenheid. Die hoedanigheid is niet noodzakelijk verbonden aan maatregelen van ordehandhaving, voorkoming van maatschappelijke conflicten of bevoorrading van het land.

Wanneer de wetgever een termijn heeft gesteld voor het nemen van uitvoeringsbesluiten, mag aan de uitvoering een dringend karakter worden toebedacht, zelfs al beoordeelt de rechtspraak zodanige termijn als van orde.

Hoe dan ook en om welke reden een aangelegenheid als een lopende zaak wordt aangezien, elke beslissing van de ontslagnemende regering is een geval op zichzelf. Als bestuursbeslissing kan zij zich beroepen op het voordeel van het vermoeden met de wet overeen te stemmen. Het is de taak van de rechter, met het oog op de bescherming van de rechten en belangen der rechtsonderhorigen, te oordelen of de beslissing al dan niet met machtoverschrijding genomen is. De omvangrijkheid van haar taak is een ander aspect van de bevoorrechte toestand waarin het bestuur zich bevindt en bij de appreciatie van de beslissingen van een ontslagnemende regering kan het fundamenteel in de uitvoerende macht gestelde vertrouwen niet zonder meer worden weggedacht.

Besluit.

Het afhandelen van lopende zaken behoort tot het staatsleven. Het verschijnsel gaat trouwens samen met regeringscrisis en regeringswisseling die natuurlijke uitlopers zijn ener parlementaire democratie. Periodes van verlengde regeringscrisis hebben het tot een bruikbaar instituut gemaakt, ofschoon van gewoonterechtelijke oorsprong.

Men kan betogen dat er redenen voorhanden zijn om wat uit de feiten geroeid is in uitdrukkelijke teksten op

te vangen. Aan de efficiëntie en de noodzaak van zodanige regeling mag nochtans ernstig worden getwijfeld.

Als staatsrechtelijke aangelegenheid is het afhandelen van lopende zaken vóór alles een kwestie van politieke eerlijkheid. Zodanige gesteltnis is geen kwestie van wetgeving.

Als administratiefrechtelijke aangelegenheid is het afhandelen van lopende zaken een aangelegenheid van rechtsbescherming. Zoals betoogd volstaan de huidige rechtsregelen om de rechter toe te laten de beslissingen van een ontslagnemende regering binnen de grenzen van de wettelijkheid te houden.

Zo zijn feit en recht reeds met mekaar verzoend en blijft waar wat Portalis destijds verwoordde: «Les codes des peuples se font avec le temps; mais, à proprement parler, on ne les fait pas» ⁽⁸⁸⁾.

H. COREMANS.

Adjunct van het Coördinatiebureau bij
de Raad van State - Assistent R.U.G.

- (1) F. Perin, *La démocratie enrayée*, Brussel 1960, bl. 92.
- (2) De besluitwet van 28 december 1944, die gans het systeem van de sociale zekerheid schraagt, is niet het werk van het parlement doch wel van de regering; bij de herziening van het toezicht op de parastatale sector (K.B. nr. 4 van 18 april 1967 en nr. 88 van 11 november 1967) kwam het parlement evenmin te pas.
- (3) Beslissing van de kabinetsraad van 16 februari 1968.
- (4) B.S. 2 maart 1968.
- (5) Overeenkomst van 30 maart 1968 tussen de Belgische Staat en de Nationale Bank van België (B.S. 4 april 1968).
- (6) artt. 25 en 78 van de Grondwet.
- (7) art. 131 van de Grondwet.
- (8) art. 64 van de Grondwet.
- (9) Verslag van de commissie er mee belast een met redenen omkleed advies uit te brengen over de toepassing van de grondwettelijke beginselen betreffende de uitoefening van de prerogatieven van de Koning en over de verhouding der grote grondwettelijke machten onderling, B.S. 6 augustus 1949, blz. 7592.
- (10) Grondwet van 27 okt. 1946, art. 52. Met de wijziging van 7 dec. 1954 verdween het begrip «lopende zaken» uit het Frans constitutioneel geschreven recht. In de Grondwet van 4 okt. 1958, waarbij het presidentieel regime merklijk verstrekt wordt, komt geen bepaling meer voor in de zin van genoemd art. 52.
- (11) Gecoördineerde wetten op het middelbaar onderwijs, art. 7, par. 1, «De staat richt secundair onderwijs in, waar daaraan de behoefte bestaat. Dit onderwijs wordt op rijkskosten gegeven».
- (12) Wetsvoorstel tot instelling van een commissaris van het parlement, Gedr. St., Kamer v. Volksv., 1966-1967, nr. 304/1. Volgens art. 3 van dat voorstel onderzoekt de commissaris van het parlement de gevallen waarin door de wijze waarop de overheidstaak is vervuld, het vertrouwen in de overheid kan worden geschaad.

(13) Art. 7 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State.

(14) A. Mast, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Gent, 1968, bl. 5.

(15) A. Vranckx, *Administratieve rechtshandelingen*, in *Administratief Lexicon*, bl. 32.

(16) C. Eisenmann, *Le droit administratif et le principe de la légalité*, in *Etudes et Documents du Conseil d'Etat de France*, 1957, bl. 25.

(17) art. 107 van de Grondwet.

(18) art. 9 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State.

(19) J. Rivero, *Droit administratif*, Parijs, 1965, bl. 78.

(20) Arrest Ligny, nr. 9932 van 15 maart 1963. Zie ook, H. Van Impe, *De jongste Belgische regeringscrisis in staatsrechtelijk opzicht*, in *Tijdschrift voor bestuurswetenschappen*, 1968, blz. 82.

(21) Arrest Jassogne, nr. 12.951 van 10 mei 1968.

(22) Conseil d'Etat Fr., 4 april 1952, *Syndicat régional des quotidiens d'Algérie*, Sirey 1952, 3, 49.

(23) Conseil d'Etat Fr., 12 november 1958, *Syndicat national des personnels du Ministère des anciens combattants et victimes de la guerre*, *Actualité Juridique*, 1959, II, 79; 19 oktober 1962, Brocas, *Jurisclasseur Périodique*, 1962, *Jurisprudence* nr. 12.891.

(24) M. Lachaze, *L'expédition des affaires courantes en période de crise ministérielle*, *Recueil Dalloz*, 1952, *Chronique*, bl. 66.

(25) A. De Laubadere, *Traité élémentaire de droit administratif*, tome I, Parijs, 1963, bl. 238.

(26) zie J.M. Auby, *L'incompétence ratione temporis*. *Recherches sur l'application des actes administratifs dans le temps*, in *Revue du droit public et de la science politique*, Parijs, 1953, bl. 5 en v.

(27) Het kan zelfs voorkomen dat binnen de bedoelde tijdspanne de beslissingsbevoegdheid nog meer in de tijd wordt beperkt door te stellen dat de beslissing binnen een bepaalde periode moet genomen worden (b.v. art. 87 van de Gemeentewet).

(28) Gemeentekieswet, art. 83: «De leden van het gemeentekorps die aftreden bij een algehele vernieuwing en de ontslagnemende leden blijven in bediening totdat de geloofsbrieven hunner opvolgers zijn goedgekeurd en hun aanstelling heeft plaats gehad».

(29) De theorie van de feitelijke ambtenaar is daarvan een toepassingsgeval.

(30) A. Vranckx, *Administratieve rechtshandelingen*, in *Administratief Lexicon*, nr. 146.

(31) Zie in dat verband de ministeriële omzendbrief van 24 juni 1964 waarbij de Minister van Binnenlandse Zaken de uittredende gemeenteraden aan hun plichten herinnert (Stbl. 8 juni 1964).

(32) A. Vranckx, o.c., nr. 147.

(33) T. Lathouwers, *Over het nemen van besluiten «in extremis»*, *De Gemeente*, 1958, bl. 354.

(34) A. Vranckx, o.c. nr. 146.

(35) Raad van State, arrest Bael, nr. 3022, van 4 januari 1954.

(36) Raad van State, arrest Jassogne, nr. 12.951 van 10 mei 1968.

(37) A. Vranckx, o.c., nr. 147.

(38) *Discours préliminaire du projet de code civil*, in *Loire*, *La législation civile, commerciale et criminelle de la France*, Parijs, 1827, tome I, bl. 251 en v.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 22 mei 1967.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever: M. Naulaerts.

Advocaat-generaal: M. Mahaux.

Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Uitbreiding van de dekking tot rijtuigen van derden die toevallig bestuurd worden. — Aanvullende dekking. — Excepties. — Tegenstelbaar aan de benadeelde. — Interpretatie van de clausules.

In een verzekeringscontract van een garagehouder met

betrekking tot een personenwagen en een takelwagen, is bedongen, dat de dekking zich uitstrekt tot zijn burgerlijke aansprakelijkheid als bestuurder van elk aan derden toebehorend voertuig dat hij toevallig zou besturen. Maar art. 2, 2^e verklaart, dat die uitbreiding niet geldt wanneer zulk voertuig «hoofdzakelijk voor vervoer van goederen is uitgerust», en art. 2, 3^e voegt eraan toe dat de uitbreiding slechts aanvullend is en geen uitwerking heeft in de mate dat de benadeelde werkelijk vergoeding kan bekomen op grond van een lopend contract dat de burgerlijke aansprakelijkheid dekt, waartoe het gelijkgestelde voertuig aanleiding geeft.

De garagehouder heeft een ongeval veroorzaakt met de vrachtwagen van een klant: in de verzekering van de klant bij een andere maatschappij was bepaald, dat

de burgerlijke aansprakelijkheid van iedere bestuurder van de vrachtwagen zou gedekt zijn. De uitzondering van art. 2, § 1 van de wet van 1 juli 1956 speelt ten deze geen rol.

De in art. 11 van de wet bedoelde excepties zijn die welke de verzekeraar aan een bestaande verzekerings-overeenkomst kan ontleen om zich van zijn verplichtingen tegenover de verzekerde te bevrijden, niet die welke het bestaan zelve van de overeenkomst of de draagwijdte ervan en de dekking van het risico tot voorwerp hebben. Het bestreden arrest vermocht derhalve niet aan de bedoelde clausules van de artt. 2, 2° en 2, 3° van het contract de draagwijdte toe te kennen van excepties in de zin van art. 11 van de wet.

Bovendien is de clausule van art. 2, 3° van het contract slechts toepasselijk op de gevallen waarvoor de uitbreiding van de dekking is bedongen en niet op die welke, op grond van de clausule van art. 2, 2° « ab initio » van de uitbreiding zijn uitgesloten, namelijk wanneer het aan derden toebehorend rijtuig « hoofdzakelijk voor het vervoer van goederen is uitgerust ».

N.V. Universum t./Claus e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 juni 1965 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

I. In zover de voorziening gericht is tegen Claus Elisabeth, weduwe Müller, het Mutualiteitsverbond « Steunt Elkander » en De Sloovere Adelin-Charles :

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1101, 1108, 1126, 1134, 1135, 1165, 1315, 1319, 1310, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 1, paragraaf 1, 25, 26, 27, 3°, van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen in het algemeen, 2, paragraaf 1, 3, 6, 9 en 11 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkverzekering inzake motorrijtuigen, en 97 van de Grondwet,

doordat vaststaande : A) dat beklaagde Van Kerschaver, garagist-hersteller, alleen aansprakelijk was voor de schade die hij toegebracht heeft aan de partijen Claus weduwe Müller (zowel voor haarzelf als voor haar minderjarige kinderen), « Steunt Elkander » (gesubrogeerd in de rechten van De Couvreur en van Van den Abeele) en De Sloovere bij het besturen van een vrachtwagen met aanhangwagen, toebehorende aan De Sloovere, zijn cliënt; B) dat Van Kerschaver, overeenkomstig de wet van 1 juli 1956, het risico van de burgerlijke aansprakelijkheid wegens schade veroorzaakt door een personenwagen Mercedes en een takelwagen Chevrolet, alleen als depanneuse gebruikt, door eiseres, met de polis 11 U 19887 had laten verzekeren; C) dat artikel 2 van de bijzondere voorwaarden van die polis, betreffende de onderscheiden gevallen van kosteloze uitbreiding der waarborgen, inzake het geval van « besturen van een ander dan het omschreven voertuig », nader verklaarde : « 1° De dekking van dit contract strekt zich uit... tot de burgerlijke verantwoordelijkheid van de verzekeringnemer... als bestuurder... : (b) van elk aan derden toebehorend motorrijtuig, dat hij toevallig zou besturen, zelfs terwijl het omschreven motorrijtuig in gebruik is. In geval van toepassing van de bepalingen van dit artikel, wordt het in de bovengemelde voorwaarden gebruikte motorrijtuig met het omschreven motorrijtuig gelijkgesteld ; 2° Deze uitbreiding van de dekking wordt als volgt beperkt... : (b) De onder 1° b) van dit artikel voorziene uitbreiding van de dekking is niet toepasselijk wanneer het omschreven motorrijtuig bestemd is voor het vervoer van personen tegen betaling, wanneer het hoofdzakelijk voor het vervoer van goederen is uitgerust, of wanneer het toebehoort aan een bedrijf dat tot

doel heeft de constructie, de handel, de verhuring, de herstelling of de stalling van motorrijtuigen ; 3° Deze uitbreiding van de dekking is slechts aanvullend. Dienvolgens heeft zij geen uitwerking : (a) in de mate dat de persoon, die schade heeft geleden, daarvan werkelijk vergoeding kan bekomen op grond van een lopend contract, dat de burgerlijke verantwoordelijkheid dekt, waartoe het gelijkgestelde motorrijtuig aanleiding geeft ; « D) dat De Sloovere, overeenkomstig de artikelen 2 en 3 van die evenbedoelde wet, bij de naamloze vennootschap De Noordstar en Boerhave een polis afgesloten had tot dekking van zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid en die van iedere houder en iedere bestuurder van de vrachtwagen met aanhangwagen, waarvan hij eigenaar was ; E) dat de veroordeling van Van Kerschaver tot schadevergoeding jegens Claus, in haar naam en qualitate qua, voor de verzekeraar Noordstar en Boerhave bindend verklaard was en dat laatstgenoemde in totem of/en hoofdelijk met beklaagde tot de schadeloosstelling van de schade van « Steunt Elkander » en van De Sloovere veroordeeld was, — het bestreden arrest desniettemin de middelen, welke eiseres regelmatig uit het gebrek aan dekking van het risico afgeleid had, afgewezen heeft en de door de burgerlijke partij Claus ingestelde vordering tot tussenkomst en tot gemeenverklaring van het vonnis en de burgerlijke vorderingen van « Steunt Elkander » en van De Sloovere ingewilligd heeft, om de redenen, zowel eigen als van de eerste rechter overgenomen, dat evengemeld artikel 2 der bijzondere voorwaarden van de polis de verleende dekking uitstrekke tot de burgerlijke aansprakelijkheid van de verzekeringnemer als bestuurder van een voertuig dat hij toevallig zou besturen, zelfs zo de bij de polis omschreven voertuigen terzelfdertijd in gebruik mochten zijn,

eerste onderdeel, terwijl de drie paragrafen van clausule 2 van de bijzondere voorwaarden van de polis van eiseres een enkel en ondeelbaar geheel vormen bevattende de omschrijving van het risico door gelijkschakeling van het voertuig van een derde met de beschreven voertuigen ; dat zo de strikte voorwaarden, welke noodzakelijk restriktief dienen geïnterpreteerd te worden, voor die gelijkschakeling niet verenigd zijn, zoals het ten deze het geval was, wat blijkt uit de feitelijke vaststellingen van de rechter, bijzonder wat betreft de beroepshoedanigheid van de verzekeringnemer en het bestaan van een lopend contract (dat van de eigenaar van de vrachtwagen) tot de werkelijke dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de dader van de schade, moet er tot de afwezigheid van de dekking van het risico, dit wil zeggen tot de niet-verzekering en dus tot het niet bestaan in hoofde van de benadeelde partijen van een eigen recht tegen de verzekeraar, besloten worden ; zodat, door uit een onvoldoende en verkeerde analyse van het verzekeringscontract van eiseres met Van Kerschaver het bestaan van een eigen recht van de benadeelde partijen tegen de verzekeraar af te leiden, en door hun rechtstreeks tegen deze laatste ingeleide vordering te aanvaarden, hetzij door de gemeenverklaring van het arrest, gevorderd door Claus, hetzij door de bedragen toe te kennen, gevorderd door « Steunt Elkander » en De Sloovere, het arrest aan de overeenkomst tussen partijen een voorwerp heeft gegeven die het niet bezit (schending van de artikelen 1101, 1108, 1126, 1135 en 1314 van het Burgerlijk Wetboek ; 1, lid 1, 25, 26 en 27, 3° van de wet van 11 juni 1874, 2, paragraaf 1, en 3 van de wet van 1 juli 1956), en een met haar termen onverenigbare uitleg (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het burgerlijk wetboek) en aan de benadeelde partijen rechten erkend heeft die de wet hun inzake niet gaf (schending van de artikelen 1164 van het Burgerlijk Wetboek, 6 en 9 van de wet van 1 juli 1956),

tweede onderdeel, terwijl artikel 11 van de wet van 1 juli 1956, dat bepaalt dat geen nietigheid, exceptie of verval, voortvloeiende uit de wet of het kontrakt, door de verzekeraar aan de benadeelde partij mag worden tegen-
geworpen, van toepassing is in geval van schorsing van de waarborg tegenover de verzekerde, maar zonder voor-
werp is wanneer van de verzekeraar geen waarborg kan worden geëist door de verzekerde vermits de verzeke-
raar geen contract heeft gesloten betreffende het risico, zodat, door bij middel van een toepassing van artikel 11 van de wet zijn weigering te rechtvaardigen van een onderzoek van de paragrafen 2 en 3 van de bepaling 2 van de bijzondere voorwaarden van de polis, of de niet-
tegenstelbaarheid door eiseres aan de benadeelde par-
tij van de uitsluitingen of beperkingen die deze bepalingen bevatten in verband met de uitbreiding van de waarborg bedoeld in paragraaf 1 van deze clause, het arrest de afwezigheid van dekking, voorgehouden in de conclusie van eiseres, verwacht met de afwezigheid van waarborg bedoeld door hogervermelde wettelijke tekst, een ver-
keerde toepassing maakt van deze bepaling (schending van het artikel 11 en, voor zoveel als nodig, van de artikelen 6 en 9 van de wet van 1 juli 1956), en de bewijskracht van gezegde conclusie en van het contract miskent (schending van de artikelen 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek) evenals de bindende kracht van de polis (schending van het artikel 1134 van het Bur-
gerlijke Wetboek),

derde onderdeel, terwijl de reden van het beroepen vonnis, gesteld dat zij door het arrest overgenomen wordt, dat de beperking door paragraaf 3 van voor-
melde clause van de uitbreiding van het in paragraaf 1 gereleveerde risico « geen volstrekte uitsluiting betekend van de dekking » op grond waarvan de gemeenverklaring en de veroordelingen worden gesteund, de juiste draag-
wijdte van die bepaling van de polis en derhalve de bindende kracht van het contract miskent (schending van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek) evenals de bewijskracht van die akte (schending van de arti-
kel 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek); ter-
wijl volgens het opzet van clause 2, de paragraaf 3 eventueel alleen kon aangehaald worden na de vast-
stelling van het gebrek aan één der in paragraaf 2 van die tekst bedoelde uitsluitingsoorzaken (schending van artikel 97 van de Grondwet), en terwijl, gelet op de vast-
stellingen en de beslissing van de rechter betreffende de rechten van de benadeelde partijen ten overstaan van de verzekeraar « Noordstar en Boerhaave », de dekking van het risico door de eiseres in alle geval ten deze uitge-
sloten was en de benadeelde partijen dienvolgens zonder recht waren tegenover haar (schending van de arti-
kel 2 paragraaf 1, 3, 6 en 9 van de wet van 1 juli 1956):

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestre-
den arrest blijkt dat De Sloovere zijn kamion met aan-
hangwagen aan de garagehouder Van Kerschaver toever-
trouwd had om herstellingen eraan uit te voeren; dat, wanneer Van Kerschaver de herstelde kamion naar zijn eigenaar terugvoerde, hij een ongeval veroorzaakte waar-
voor hij uitsluitend aansprakelijk werd gesteld; dat de verzekeringsovereenkomst, welke tussen De Sloovere en de Naamloze vennootschap « De Noordstar en Boerhaave » werd aangegaan, uitdrukkelijk bepaalt dat de burger-
lijke aansprakelijkheid van iedere bestuurder van het verzekerd voertuig gedekt zal zijn, zodat Van Kerschaver als een normaal en toegelaten bestuurder van de kamion dient te worden beschouwd, overeenkomstig de bepaling van artikel 3 van de wet van 1 juli 1956; dat geen andere persoon in de plaats van De Sloovere de ver-
plichte verzekering met betrekking tot de kamion op zich genomen had, zodat de uitzondering bedoeld bij

artikel 2, paragraaf 1, van evengemelde wet ten deze geen rol speelt;

Overwegende dat het arrest tevens vaststelt dat Van Kerschaver zijnerzijds een verzekeringsovereenkomst met de Naamloze vennootschap « Universum » aangegaan heeft, eveneens op basis van gezegde wet, met betrekking tot een personenwagen Mercedes en een takelwagen Chevro-
let, en dat onder nummer 2 van de bijzondere voorwaar-
den van de polis bepaald wordt dat de dekking zich uit-
strekt tot de burgerlijke aansprakelijkheid van de ver-
zekeringnemer als bestuurder van elk aan derden toe-
behorend motorrijtuig dat hij toevallig zou besturen, zelfs terwijl de in de polis omschreven voertuigen in gebruik zijn en dat in dat geval het gebruikte motorrijtuig met het in de overeenkomst omschreven motorrijtuig gelijk-
gesteld wordt;

Dat evenwel nummer 1, 2°, van bedoelde bijzondere voorwaarden deze uitbreiding van de dekking niet toe-
passelijk verklaart onder meer wanneer het aan derden toebehorend motorrijtuig « hoofdzakelijk voor het ver-
voer van goederen is uitgerust », terwijl nummer 2, 3°, eraan toevoegt dat de uitbreiding van de dekking slechts aanvullend is en dat zij dienvolgens geen uitwerking heeft « in de mate dat de persoon, die schade heeft ge-
leden, daarvan werkelijk vergoeding kan bekomen op grond van een lopend contract dat de burgerlijke aan-
sprakelijkheid dekt, waartoe het gelijkgestelde motor-
rijtuig aanleiding geeft »;

Wat de eerste twee onderdelen betreft :

Overwegende dat eiseres in haar conclusie in hoger beroep staande hield dat de aan De Sloovere toebe-
horende kamion, waarmede Van Kerschaver het onge-
val had veroorzaakt, uitgesloten was van de dekking van de polis welke zij met Van Kerschaver had aange-
gaan, omdat het motorrijtuig uiteraard « hoofdzakelijk voor het vervoer van goederen was uitgerust »;

Overwegende dat het arrest, hoewel het toegeeft dat de overeengekomen dekking in zekere gevallen beperkt wordt door hogervermelde clausules, nochtans beslist dat eiseres terecht in de zaak opgeroepen werd, om de reden dat die clausules « excepties » uitmaken welke, op grond van artikel 11 van de wet van 1 juli 1956, door de verzekeraar aan de benadeelden niet mogen tegen-
geworpen worden;

Maar overwegende dat de in artikel 11 bedoelde excepties die zijn welke de verzekeraar aan een be-
staande verzekeringsovereenkomst kan ontleen om zich van zijn verplichtingen tegenover de verzekerde te be-
vrijden, maar geenszins die welke het bestaan zelve van de overeenkomst of, zoals de onderwerpelijke, de draag-
wijdte ervan en de dekking van het risico tot voor-
werp hebben;

Dat immers het eigen recht, hetwelk door artikel 6 van de wet van 1 juli 1956 aan de benadeelde tegen de verzekeraar toegekend wordt, het bestaan van een verzekering onderstelt en dat de verzekeraar, tegen wie de benadeelde zijn rechtstreekse vordering instelt, aan deze kan tegenwerpen dat het contract waarop hij zich beroept het litigieuze risico niet dekt;

Overwegende mitsdien dat het arrest, door aan be-
doelde clausules van de bijzondere voorwaarden van de door eiseres aangegane polis de draagwijdte toe te ken-
nen van excepties in de zin van artikel 11 van de wet van 1 juli 1956, de bewijskracht en de bindende kracht van de verzekeringsovereenkomst miskent en de arti-
kel 6 en 11 van de wet van 1 juli 1956 schendt;

Wat het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest, bij overneming van de

redenen van het beroepen vonnis, aan de clause nummer 2, 3°, van de bijzondere voorwaarden van de polis uitwerking nog ontzegt om een bijkomende reden, namelijk omdat, volgens die clause de benadeelde « werkelijk » vergoeding van zijn schade moet kunnen bekomen op grond van een ander verzekeringscontract en deze beperking geen « volstreckte » uitsluiting medebrengt van de dekking op grond van het door eiseres aangegane verzekeringcontract;

Maar overwegende dat deze clause slechts toepasselijk is op de gevallen waarvoor de uitbreiding van de dekking is bedongen en niet op die welke, op grond van de clause nummer 2, 2°, « ab initio » van de uitbreiding zijn uitgesloten, namelijk wanneer het aan derden toebehorend motorrijtuig « hoofdzakelijk voor het vervoer van goederen is uitgerust »!

Overwegende mitsdien dat het arrest, door aan de door eiseres ingeroepen clause nummer 2, 2°, uitwerking te ontzeggen om een reden die eigen is aan de clause nummer 2, 3°, en die geen afbreuk doet aan de bij de clause nummer 2, 2°, bedongen uitsluiting van de uitbreiding van de dekking insgelijks de bewijskracht en de bindende kracht van de verzekeringsovereenkomst mis kent en tevens de hoger aangehaalde conclusie van eiseres niet passend beantwoordt;

Overwegende dat het middel gegrond is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de vorderingen van De Couvreur Guido en Van den Abeel Petrus:

Overwegende dat eiseres verklaart afstand te doen van haar voorziening tegen die beslissing die geen eindbeslissing is in de zin van artikel 416 van het Wetboek van strafvordering;

Maar overwegende dat, nu de beslissing over de burgerlijke vorderingen van bedoelde partijen op dezelfde onwettige reden gegrond is als de beslissing over de burgerlijke vorderingen van de partijen Claus, Het Mutualiteitsverbond « Steunt Elkander » en De Sloovere, de vernietiging van de ene de vernietiging van de andere ten gevolge heeft;

Om die redenen,

En zonder dat er aanleiding bestaat tot onderzoek van het tweede middel dat tot geen uitgebreidere vernietiging aanleiding zou kunnen geven;

Decreteert de afstand van de voorziening in zover zij gericht is tegen de partijen De Couvreur Guido en Van den Abele Petrus;

Vernietigt het bestreden arrest in zover het, bij bestemming van het beroepen vonnis, dit vonnis aan eiseres gemeen en tegenstelbaar verklaart, eiseres jegens al de burgerlijke partijen tot schadevergoeding veroordeelt en haar in de kosten van hoger beroep veroordeelt;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders in de kosten, behalve die van de afstand, welke ten laste van eiseres blijven;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2° Kamer. — 3 mei 1967.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever: M. Naulaerts.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Eigen recht van de benadeelde tegen de verzekeraar. — Schorsing van het contract vóór het ongeval. — Instemming van de verzekerde. — Kan voortvloeden uit een beding van het contract. — Art. 33 modelpolis.

De verzekeraar kan aan de benadeelde die het hem door art. 6 van de wet van 1 juli 1956 toegekende eigen recht tegen de verzekeraar uitoefent, de schorsing van de verzekeringsovereenkomst tegenstellen indien deze schorsing met instemming van de verzekerde tot stand gekomen is voordat het ongeval plaats had. De instemming van de verzekerde kan voortvloeden uit een beding van de verzekeringsovereenkomst zelf.

Art. 33 van het ten deze gesloten model-verzekeringsovereenkomst bepaalt onder meer dat, in geval van overdracht van het in de bijzondere voorwaarden omschreven motorrijtuig, wanneer het overgedragen motorrijtuig niet onmiddellijk vervangen wordt, het contract geschorst wordt en in voorkomend geval opnieuw in werking wordt gesteld onder de door art. 34 bepaalde voorwaarden. Daaruit volgt dat, aangezien het bestreden arrest vaststelt dat de verzekerde het vóór het ongeval overgedragen voertuig niet onmiddellijk vervangen had, het contract reeds vóór het ongeval, met instemming van de verzekerde, « ipso facto » geschorst was.

N.V. Groep Josi t./ Huyghens e.a.

Gelet op de bestreden arresten, op 26 november en 30 december 1966 door het Hof van beroep te Brussel gewezen:

I. Wat betreft de voorziening tegen het arrest van 30 december 1966:

Overwegende, eensdeels, dat eiseres, tot tussenkomst gedagvaard door de burgerlijke partijen in de door hen ingestelde vorderingen tegen de beklaagde Huyghens, niet bevoegd is om zich te voorzien tegen het openbaar ministerie en tegen de strafrechtelijke beslissingen van dit arrest dat haar niet tot de kosten jegens de openbare partij heeft veroordeeld;

Overwegende, anderdeels, dat bedoeld arrest geen veroordeling uitspreekt tegen eiseres op de vorderingen van de burgerlijke partijen;

Dat de voorziening derhalve niet ontvankelijk is;

II. Wat betreft de voorziening tegen het arrest van 26 november 1966:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1101, 1108, 1126, 1134, 1135, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 4, 25, 27, 31 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen in het algemeen, 3, inzonderheid lid 1, 6, inzonderheid lid 1, 11, 12, 13, inzonderheid lid 1, 16 en 26 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, doordat, na erop te hebben gewezen, « dat betichte bij de rechtstreekse gedaagde partij de N.V. « Groep Josi » door verzekeringspolis nr. 886.184 in burgerlijke aansprakelijkheid was gedekt voor een personenwagen Opel, bouwjaar 1954, nummerplaat 401.X.9,

met aanvang op 11 september 1964 en eindvervaldag op 18 augustus 1969; dat betichte het in de polis omschreven voertuig op 10 december 1964 aan zekere Rousseau verkocht en geenszins bewezen is dat hij nadien in het bezit zou gebleven zijn van dit voertuig; dat hij op 1 juni 1965 van Schols Robert en Lanneer Georges, in vervanging van zijn personenwagen Opel, de traktor aankocht... waaraan hij voormelde nummerplaat hechtte en waarmee hij het ongeval op 26 juni 1965 veroorzaakte;... dat betichte vóór het ongeval geen mededeling had gedaan van deze verkoop noch van deze aankoop aan zijn verzekeraar de N.V. «Groep Josi»; ...dat, luidens artikel 33 van de polis, in geval van overdracht van het erin omschreven voertuig, de verzekeringnemer daarvan binnen acht dagen mededeling moet doen aan de maatschappij en het kontrakt geschorst wordt zo, als ter zake, het overgedragen motorrijtuig niet onmiddellijk vervangen wordt; dat deze schorsing in zulk geval aanvang neemt op de dag van de overdracht...», het bestreden arrest van 26 november 1966, om te beslissen dat eiseres dient in te staan voor de schade, door de burgerlijke partij geleden ten gevolge van het door de beklagde veroorzaakte ongeval, eiseres te veroordelen tot schade-loosstelling van de burgerlijke partijen en verweerder het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds buiten de zaak te stellen, hierop steunt, «dat de verzekering, krachtens artikel 6 van de wet van 1 juli 1956, een eigen recht geeft aan de benadeelde tegen de verzekeraar; dat dit recht weliswaar afhankelijk is van het bestaan van verzekering op het ogenblik van het ongeval; dat de verzekeraar, tegen wie de benadeelde persoon zijn rechtstreekse vordering instelt, hem aldus kan tegenwerpen dat de ingeroepen overeenkomst geschorst of ontbonden werd vóór dat die schorsing of ontbinding plaats vond, maar dit slechts kan doen op voorwaarde dat die schorsing of ontbinding tot stand kwam hetzij met akkoord van de verzekerde, hetzij ingevolge een rechterlijke beslissing...; dat die voorwaarde ter zake niet vervuld is»; en doordat het bestreden arrest van 30 december 1966, uitspraak doende over het verzet van verweerder Huyghens tegen het bestreden arrest van 26 november 1966, te zijnen opzichte bij verstek gewezen, desgelijks eiseres veroordeelt om de burgerlijke partijen schadeloos te stellen, terwijl het eigen recht tegen de verzekeraar dat artikel 6 van de wet van 1 juli 1956 ten voordele van de benadeelde in het leven geroepen heeft het bestaan van een verzekering op het ogenblik van het ongeval onderstelt, en terwijl de verzekeraar, tegen wie de benadeelde zijn rechtstreekse vordering uitoefent, aan deze kan tegenwerpen dat het contract waarop hij zich beroept geschorst of verbroken werd, reeds vóórdat het ongeval plaats greep, onder meer met de uit een stipulatie van het verzekeringscontract zelve voortvloeiende instemming van de verzekerde, onder het voorbehoud evenwel, wanneer artikel 13 van genoemde wet in werking zal zijn getreden, van vervulling van de formaliteiten voorgeschreven en van verstrijking van de termijn vastgesteld door deze bepaling; terwijl, uit kracht van artikel 1 van de algemene voorwaarden van de tussen eiseres en verweerder Huyghens gesloten verzekerings-overeenkomst, de verzekering tot doel heeft te dekken de burgerlijke aansprakelijkheid van de verzekerde «voor de schade in België veroorzaakt door het motorrijtuig dat in de bijzondere voorwaarden is omschreven», te weten een voertuig Opel; terwijl, volgens artikel 33 van bedoelde algemene voorwaarden, wanneer, ingeval van overdracht van het omschreven motorrijtuig, dit rijtuig niet onmiddellijk wordt vervangen, «dan wordt het contract geschorst in de voorwaarden door artikel 34 bepaald», naar luid van hetwelk, «ingeval van schorsing van het contract moet de verzekeringnemer, die vóór

het verstrijken van het vijfde jaar van de schorsing het hierna omschreven motorrijtuig in het verkeer brengt, daarvan mededeling doen aan de maatschappij en wordt het contract opnieuw in werking gesteld aan de voorwaarden van het tarief dat op het ogenblik bij de maatschappij van toepassing is», waaruit volgt dat de uitlegging van de verzekeringspolis waarop het bestreden arrest van 26 november 1966 steunt, de bewijskracht mist van voormelde stipulaties die impliceren, enerzijds, dat het contract van verzekering dat de burgerlijke aansprakelijkheid van verweerder Huyghens als bestuurder van het aangeduide rijtuig, te weten een rijtuig Opel, dekte, op de dag van het ongeval geschorst was met de instemming der partijen, dit wil zeggen uit kracht van een stipulatie van het contract, hoewel eiseres niet was verwittigd van de overdracht en de vervanging van het aangeduide rijtuig en hoewel geen polis-aanhangsel van schorsing was opgemaakt, en, anderzijds, dat het weder in werking stellen van het contract afhankelijk was van de voorwaarde dat de verzekeringnemer de verzekeraar zou verwittigen van het in het verkeer brengen van een nieuw rijtuig (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek); terwijl bijgevolg genoemd arrest aan bedoelde stipulaties niet de bindende kracht geeft die zij behelzen, één van hun gevolgen de schorsing van het verzekeringscontract zijnde (schending van de artikelen 1134, 1135 en, voor zoveel als nodig, 1101, 1108, 1126 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 4, 25, 27 en 31 van de wet van 11 juni 1874); terwijl voorts, gezien de schorsing van het verzekeringscontract en in strijd met wat meergenoemd arrest beslist, de door het ongeval gelaedeerde personen generlei eigen recht tegen eiseres hadden (schending van de artikelen 6, 11, 13 en, voor zoveel als nodig, 3, 12 en 26 van de wet van 1 juli 1956) en zij, onverminderd hun vordering tegen verweerder Huyghens, een recht op schadeloosstelling alleen konden doen gelden ten opzichte van verweerder het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds (schending van artikel 16 van voornoemde wet);

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat de beklagde Huyghens zijn burgerlijke aansprakelijkheid door eiseres heeft doen dekken met betrekking tot het gebruik van een in de polis omschreven personenwagen Opel; dat hij dit voertuig op 10 december 1964 heeft verkocht en het op 1 juni 1965, zonder zijn verzekeraar ervan te verwittigen, vervangen heeft door een traktor waarmee hij op 26 juni 1965 het ongeval heeft veroorzaakt waarvoor hij aansprakelijk werd gesteld en tot schadevergoeding werd veroordeeld tegenover de partijen Bellemans, Bogaert en Vanderhoeven;

Overwegende dat eiseres, tot tussenkomst gedagvaard vóór de strafrechter, in hoger beroep «in solidum» met de beklagde veroordeeld werd tot betaling van die schadevergoeding, terwijl het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds buiten de zaak werd gesteld;

Overwegende dat het arrest, toegevend dat het eigen recht, hetwelk door artikel 6 van de wet van 1 juli 1956 aan de benadeelde tegen de verzekeraar toegekend wordt, het bestaan van een verzekering op het ogenblik van het ongeval onderstelt en dat de verzekeraar, tegen wie de benadeelde zijn rechtstreekse vordering instelt, aan deze kan tegenwerpen dat het contract waarop hij zich beroept geschorst of ontbonden werd voordat het ongeval plaats greep, eiseres nochtans schadeloos stelt omdat de schorsing van de verzekering, waarop zij zich beroept, tot stand is gekomen noch met instemming van de verzekerde, noch ingevolge een rechterlijke beslissing;

Maar overwegende dat de instemming van de verzekerde kan voortvloeien uit een beding van de verzekeringsovereenkomst zelve;

Overwegende dat artikel 33 van het ten deze afgesloten

model-verzekeringscontract onder meer bepaalt dat, in geval van overdracht van het in de bijzondere voorwaarden omschreven motorrijtuig, wanneer het overgedragen motorrijtuig niet onmiddellijk vervangen wordt, het contract geschorst wordt en desgevallend opnieuw in werking wordt gesteld in de voorwaarden door artikel 34 bepaald;

Overwegende dat daaruit volgt dat het onderwerpelijck contract, reeds voor het ongeval, met instemming van de verzekerde, « ipso facto » geschorst was, vermits, zoals het arrest het constateert, de verzekerde het overgedragen voertuig niet onmiddellijk vervangen had;

Overwegende derhalve dat het hof van beroep, door te beslissen dat de schorsing van het verzekeringscontract ten deze niet tot stand is gekomen bij ontstentenis van instemming van de verzekeringnemer, een beslissing genomen heeft welke met de termen van voormeld artikel 33 van de verzekeringspolis onverenigbaar is;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de beslissing betreffende het bestaan van een verzekeringscontract, welke het voorwerp uitmaakt van de voorziening, de beslissing beheerst welke gevallen is ten opzichte van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds dat beide beslissingen, die op dezelfde onwettelijke grond steunen, ondeelbaar zijn, zodat de vernietiging van de ene zich tot de andere uitstrekt moet;

Om die redenen,

Vernietigt het besredene arrest van 26 november 1966 in zover het de vorderingen van de burgerlijke partijen tegen eiseres gegrond verklaart en de eisen van de burgerlijke partijen Bellemans en Bogaerts tegen het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds ontzegt;

Verwerpt de voorzieningen voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders in de kosten, met uitzondering van de kosten van de voorziening van 7 januari 1967 welke ten laste van eiseres blijven;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT: Zie Cass. 10 oktober 1966, Pas. 1967, I, 184.

HOF VAN CASSATIE.

1° Kamer. — 23 november 1967.

Eerste voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Valentin.

Advocaat-generaal: M. Colard.

Advocaten: Mrs. Faurès en Van Ryn.

Staking. — Sluit op zichzelf niet de wil in de arbeidsovereenkomst te verbreken. — **Bediendencontract.** — **Oorzaken van schorsing.** — Vermelding in de wet niet limitatief. — Staking als oorzaak van schorsing.

De deelneming aan een staking sluit op zichzelf niet de wil in om de arbeidsovereenkomst voor arbeiders of bedienden te verbreken, en brengt bijgevolg de verbreking ervan niet tot stand.

De oorzaken van schorsing, opgesomd in de artt. 7, 8 en 9 van de wet op het bediendencontract, zijn niet op beperkte wijze vermeld.

De bestreden sententie heeft derhalve, door te beslissen dat « de vrijwillige werkverlating op 23 december 1960 om deel te nemen aan de stakingsbeweging tegen de « eenheidswet » op zichzelf geen oorzaak was om de arbeidsovereenkomst voor bedienden te verbreken

doch wel om ze te schorsen », de artt. 1134 en 1135 B.W. en de artikelen 7, 8, 9, 14, 15, 18 en 20 van de wet op het bediendencontract niet geschonden.

Dukerts en P.V.B.A. Apprêts Dukerts t./Collin.

Gelet op de bestreden sententie op 8 juli 1965 door de Werkrechtsheraad van beroep te Luik gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1135 van het Burgerlijk Wetboek, 7, 8 en 9 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract (koninklijk besluit van 20 juli 1955), en bijgevolg 14, 15, 18 en 20 van dezelfde gecoördineerde wetten,

doordat, zonder te betwisten dat verweerder, die als ploegbaas in dienst van de vennootschap « La textile industrielle » en zulks sinds verscheidene jaren, op 23 december 1960 zonder enige rechtvaardiging op grond van wet of overeenkomst vrijwillig het werk had neergelegd om aan een tegen de « eenheidswet » gerichte werkstaking deel te nemen, de werkrechtsheraad van beroep niettemin, bij bevestiging van de sententie van de eerste rechter, beslist dat de genoemde vennootschap, die van deze stand van zaken akte had genomen om daaruit af te leiden dat verweerder vanaf de dag waarop hij aldus vrijwillig het werk had neergelegd, opgehouden had deel uit te maken van haar personeel, zelf zonder opzegging of gegronde redenen eenzijdig een einde had gemaakt aan de overeenkomst tussen partijen, en diensgevolge deze vennootschap veroordeelt tot betaling van een opzeggingsvergoeding gelijk aan de bezoldiging waarop verweerder recht zou hebben gehad gedurende de opzeggingstermijn waartoe hij met inachtneming van zijn anciënniteit in de onderneming gerechtigd was, en zulks op grond dat de stakingsbeweging waaraan verweerder heeft deel genomen, « tegen de Regering als zodanig gericht was en niet tegen de rechtstreeks betrokken sociale partner, de werkgever », en dat er in het onderhavige geval « geen reden is om te denken dat de gedaagde in hoger beroep (thans verweerder), door in staking te gaan, op enigerlei wijze de bedoeling heeft te kennen gegeven zij overeenkomst te verbreken », zodat er zijnerzijds maar een eenvoudige « schorsing » van de overeenkomst heeft plaatsgehad,

terwijl, enerzijds, de werkman of bediende die in staking gaat, door zijn vrijwillige daad de voortzetting van de overeenkomst die hem tegenover zijn werkgever verbindt, onmogelijk maakt en die daad weliswaar niet door de strafwet verboden is, maar niettemin zijnerzijds, wat ook zijn oogmerk en zijn beweegredenen geweest zijn, een duidelijke verbreking van de overeenkomst is en, anderzijds, de werkstaking als zodanig niet voorkomt onder de redenen die op beperkende wijze opgesomd zijn in de voornoemde artikelen 7, 8 en 9 van de gecoördineerde wetten van 20 juli 1955 en die een « schorsing » van de arbeidsovereenkomst voor bedienden tot gevolg hebben:

Overwegende dat eensdeels de deelneming aan een staking op zichzelf de wil niet insluit om de arbeidsovereenkomst voor arbeiders of voor bediende te verbreken, en bijgevolg de verbreking ervan niet tot stand brengt;

Overwegende dat anderdeels de oorzaken van schorsing voorzien in de artikelen 7, 8 en 9 van de op 20 juli 1955 gecoördineerde wetten op de arbeidsovereenkomst voor bedienden op geen beperkte wijze vermeld zijn;

Overwegende dat derhalve de bestreden sententie, door te beslissen dat « de vrijwillige werkverlating door gedaagde in hoger beroep (thans verweerder) op 23 december 1960 om deel te nemen aan de stakingsbeweging tegen de « eenheidswet » op zichzelf geen oorzaak was om zijn arbeidsovereenkomst voor bedienden te verbreken doch wel om ze te schorsen », geen van de in het middel aangegeuide wetsbepalingen heeft geschonden;

Om die redenen,

- Verwerpt de voorziening ;
- Veroordeelt de eisers in de kosten.

NOOT: Zie de bespreking van het probleem in A.P.R., Tw. Arbeidsovereenkomst (Handarbeiders), door Jan Steyaert, Hoofdstuk XI, De werkstaking als schorsing van de arbeidsovereenkomst, n° 404 e.v.

HOF VAN CASSATIE.

Verenigde Kamers. — 15 februari 1968.

Eerste Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Legros.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs. Philips en della Faille D'Huysses.

Bescherming van de maatschappij. — Beslissing van de commissie over de interneringsduur. — Aard. — Aanvraag tot nietigverklaring. — Onbevoegdheid van de Raad van State. — Conflict van attributie.

Het cassatieberoep van een geïnterneerde tegen de beslissing van de Commissie tot Bescherming van de Maatschappij die zijn invrijheidstelling op proef gelastte onder voorwaarde dat hij zou worden uitgeleverd, was door arrest van 20-12-1965 als niet-ontvankelijk verworpen op grond dat de wet van 4 augustus 1832 en de bevoegdheidswet het instellen van een voorziening tegen de beslissingen van de commissies niet toestaan. Op zijn beurt verklaarde de Raad van State zich bij arrest van 21 april 1967 onbevoegd om kennis te nemen van de aanvraag tot nietigverklaring van de beslissing.

Wanneer de commissies tot bescherming van de maatschappij uitspraak doen over de invrijheidstelling van de geïnterneerde, bepalen ze, onder naleving van de wet, de effectieve duur van de vrijheidsberoving die door de strafrechter werd gelast. Deze uitspraken zijn de noodzakelijke aanvulling van de vonnissen of arresten waarbij de internering wordt gelast en hebben, door hun voorwerp, het karakter van beslissingen gewezen door instellingen die, in die mate, van de rechterlijke macht afhangen. De aanvraag tot nietigverklaring tegen deze beslissingen behoort derhalve niet tot de bevoegdheid van de Raad van State.

Bij het arrest van 20 december 1965 heeft het Hof niet beslist dat het rechtsmiddel tegen een dergelijke beslissing niet tot zijn eigen bevoegdheid of tot die van de organen van de rechterlijke macht behoorde om de reden dat een andere overheid, inzonderheid de Raad van State, daarvan kennis zou dienen te nemen, maar heeft het aangenomen dat de wet van 4 augustus 1832 en de bevoegdheidswet het instellen van een voorziening in cassatie tegen de beslissingen van de commissies tot bescherming van de maatschappij niet hebben toegestaan. Ten deze is er dus geen conflict van attributie voorhanden.

Retourné t./Minister van Justitie.

Gehoord het verslag van Raadsheer Legros en op de conclusie van de Heer R. Hayoit de Termicourt, Procureur-generaal ;

Gelet op het arrest, op 21 april 1967 door de Raad van State, afdeling administratie, gewezen en waartegen eiser zich op 19 mei 1967 regelmatig in cassatie heeft voorzien ;

Gelet op het verzoekschrift dat op 19 mei 1967 tot het Hof van cassatie werd gericht en waarbij eiser vraagt om de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Justitie, te mogen dagvaarden tot regeling van attributie ingevolge het uit deze arresten ontstane conflict ;

Overwegende dat de voorziening tegen genoemd arrest van de Raad van State en het verzoekschrift tot regeling van attributie samenhangend zijn ;

I. Op de voorziening :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 4, 9 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, 30, 92, 94 van de Grondwet, 7, 12 tot 14, 16, 18 en 20 vervat in de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en de gewoontemisdadigers, welke de wet van 9 april 1930 vervangt,

doordat het bestreden arrest verklaart dat de Raad van State onbevoegd is om kennis te nemen van de aanvraag tot nietigverklaring van de beslissing van de Commissie tot bescherming van de maatschappij ingesteld bij de psychiatrische afdeling van de gevangenis te Bergen, waarbij de invrijheidstelling op proef van eiser wordt bevolen « onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat hij wordt uitgeleverd » en waarbij wordt gepreciseerd dat eiser « aan de Franse overheden zal worden overgeleverd » ; dat volgens de redenen van het arrest de Commissie tot bescherming van de maatschappij, wanneer zij uitspraak doet over de invrijheidstelling van de geïnterneerde, tot taak heeft mede te werken aan de tenuitvoerlegging van vonnissen of arresten die de internering hebben bevolen, de bevoegdheid van de Raad van State, omschreven in artikel 9 van de wet van 23 december 1946, zich niet uitstrekt tot de beslissingen van die commissie en het feit dat de wet geen cassatieberoep openstelt niet tot gevolg heeft de bevoegdheid van de Raad van State uit te breiden, terwijl ook al betekenen de arresten van het Hof van cassatie, waarbij de tegen dergelijke beslissingen ingestelde voorzieningen niet ontvankelijk worden verklaard, dat de commissies tot bescherming van de maatschappij, die over de invrijheidstelling van een geïnterneerde uitspraak doen, geen organen van de rechterlijke macht zijn en geen beslissingen wijzen welke gelijkwaardig zijn met die van de hoven en rechtbanken, de genoemde commissies noodzakelijkerwijze administratieve overheden zijn, zodat de controle op de overschrijding of afwendig van macht of, op de schending van de substantiële vormen, waardoor hun akten eventueel worden aangetast, binnen de bevoegdheid van de Raad van State valt ;

Overwegende dat de strafgerechten, krachtens de bepalingen van de wet van 9 april 1930 vooraleer deze bij de wet van 1 juli 1964 werden vervangen, de internering van de bij artikel 1 bedoelde abnormaal verdachten die een als misdaad of wanbedrijf gekwalificeerd feit hadden gepleegd slechts voor een termijn van vijf, tien of vijftien jaar, volgens het in artikel 19 gemaakte onderscheid, konden gelasten, maar dat die strafgerechten, wanneer ze aldus uitspraak hadden gedaan, bij toepassing van artikel 22 konden worden geroepen om de internering van de geïnterneerde wiens invrijheidstelling niet was bevolen, voor een nieuwe termijn van dezelfde duur te gelasten, van welke termijn de verlenging eventueel op dezelfde wijze kon worden hernieuwd ;

Overwegende dat de wet van 1 juli 1964, welke de bepalingen van de wet van 9 april 1930 vervangt, in de plaats van de internering van vijf, tien of vijftien jaar, die bij beslissing van hetzelfde rechtscollège kon worden verlengd, een internering van onbepaalde duur

heeft gesteld, doch de wetgever zich echter onzeggend heeft iets aan de wettelijke of grondwettelijke bepalingen betreffende de vrijheid van de persoon te wijzigen;

Dat hieruit blijkt, enerzijds, dat het niet bepalen van de duur van de door het strafgerecht gelaste internering niet tot gevolg heeft dat de wettelijkheid van de handhaving of van de opheffing van de maatregel tot vrijheidsberoving aan de controle van de rechterlijke macht wordt onttrokken en dat, anderzijds, de vervanging van de oude commissies, ingesteld bij de psychiatrische afdelingen van de strafinrichtingen, door commissies tot bescherming van de maatschappij, de instelling van een hoge commissie tot bescherming van de maatschappij, evenals de regels betreffende de samenstelling, de bevoegdheid en de werking van die commissies de bezorgdheid van de wetgever vertolken om, onder de waarborg van een effectief verweer, het vervullen van de opdracht van rechterlijke aard te bewerkstelligen welke aan die commissies is gegeven, wanneer ze, zoals in hoofdstuk V van de wet is bepaald, uitspraak dienen te doen over de invrijheidstelling van de geïnterneerde;

Overwegende dat die commissies, wanneer ze dienaangaande uitspraak doen, onder naleving van de wet, de effectieve duur bepalen van de vrijheidsberoving die door de strafrechter werd gelast;

Dat deze uitspraken de noodzakelijke aanvulling zijn van de vonnissen of arresten waarbij de internering wordt gelast en, door hun voorwerp, het karakter hebben van beslissingen gewezen door instellingen die, in die mate, van de rechterlijke macht afhangen;

Dat de aanvraag tot nietigverklaring tegen deze beslissingen derhalve niet tot de bevoegdheid van de Raad van State behoort;

Dat het middel naar recht faalt;

II. Op het verzoekschrift :

Overwegende, enerzijds, dat door de beschouwing dat de commissie tot bescherming van de maatschappij die over de invrijheidstelling van de geïnterneerde uitspraak doet, tot opdracht heeft mede te werken aan de tenuitvoerlegging van vonnissen of arresten die de internering hebben bevolen en dat de bevoegdheid van de Raad van State, omschreven in artikel 9 van de wet van 23 december 1946, zich niet uitstrekt tot de beslissingen van die commissie, de afdeling administratie van de Raad van State zich, bij arrest van 21 april 1967, onbevoegd heeft verklaard om kennis te nemen van de aanvraag tot nietigverklaring van de beslissing op 1 oktober 1965 gewezen door de Commissie tot bescherming van de maatschappij bij de psychiatrische afdeling van de gevangenis te Bergen, die de invrijheidstelling op proef van verzoeker gelast « onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat hij wordt uitgeleverd » en preciseert dat deze laatste « die onder bevel tot aanhouding is geplaatst met het oog op de uitlevering, aan de Franse overheden zal worden overgeleverd »;

Overwegende, anderzijds, dat de tweede kamer van het Hof van cassatie bij arrest van 20 december 1965 de voorziening die verzoeker tegen genoemde beslissing van de commissie tot bescherming van de maatschappij had ingesteld, als niet ontvankelijk heeft verworpen op de grond dat deze beslissing niet het karakter vertoont van beslissingen waartegen, krachtens de artikelen 15 van de wet van 4 augustus 1832 en 19 van de wet van 25 maart 1876, cassatievoorziening kan worden ingesteld;

Overwegende dat het Hof bij dit arrest niet heeft beslist dat het rechtsmiddel tegen een dergelijke beslissing niet tot zijn eigen bevoegdheid of tot die van de organen van de rechterlijke macht behoorde om de reden dat een andere overheid, inzonderheid de Raad

van State, daarvan kennis zou dienen te nemen, maar heeft aangenomen dat de wetten van 4 augustus 1832 en 25 maart 1876 het instellen van een voorziening in cassatie tegen de beslissingen van de commissies tot bescherming van de maatschappij niet hebben toegestaan;

Overwegende dat ten deze dus geen conflict van attributie voorhanden is hetwelk tot de bij artikel 20, paragraaf 2, van de wet van 23 december 1946 bepaalde rechtspleging aanleiding kan geven en dat het verzoekschrift niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Voegt de voorziening en het verzoekschrift samen; verwerpt ze;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE.

4e Kamer. — 24 oktober 1968.

Voorzitter : M. Mast.

Raadsheren : M.M. Mees en Adriaens.

Substituut-auditeur-generaal : M. Tacq.

Advocaten : Mrs. Heynderickx en De Bock.

Rechtspleging. — Termijn. — Aanvang. — Buurtwegen.

In casu gaat de termijn voor het instellen van een beroep tot nietigverklaring van een koninklijk besluit, dat bij uittreksel werd bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad, niet in met de bekendmaking, doch wel met de betekening aan de belanghebbende. Dit geldt voor het K.B. dat afwijzend beschikt op het beroep door de verzoeker ingesteld tegen het besluit van de bestendige deputatie tot gedeeltelijke afschaffing van een voetweg.

Het door art. 28 van de wet van 10 april 1841 bedoeld beroep bij de Koning tegen het besluit waarbij de bestendige deputatie een voetweg gedeeltelijk afschaft, is opschortend.

De inpalming, dit is de wederrechtelijke bezetting van een openbare weg, kan niet voor een wettig motief van het K.B. waarbij over de afschaffing van een voetweg uitspraak wordt gedaan, worden gehouden.

Beeldens t./ Belgische Staat (Minister van Openbare Werken).

Arrest nr. 12.615.

Gezien het verzoekschrift d.d. 12 augustus 1964;

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het koninklijk besluit van 28 april 1964, houdende verwerping van het beroep dat door verzoeker werd ingesteld tegen het besluit d.d. 23 augustus 1963, waarbij de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen het gedeelte van de voetweg nr. 70, begrepen tussen de buurtweg nr. 82 (Kasteeldreef) en de buurtweg nr. 2 (Kallebaan) te Beveren-Waas, heeft afgeschaft,

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad van 15 mei 1964 werd bekendgemaakt; dat het echter eerst op 23 juni 1964 werd betekend aan verzoeker die bij de Koning het door artikel 28 van de wet van 10 april 1841 bedoeld beroep had ingesteld;

Overwegende dat Alfons Hectors in 1957-1958 een gebetonnerde verkavelingsweg aanlegde die, evenwijdig met de voetweg nr. 70, en op minder dan 30 meter van die weg, de buurtwegen nr. 82 en nr. 2 verbindt; dat

hij oordeelde dat het gedeelte van de voetweg nr. 70 die deze buurtwegen verbindt en dat op zijn grond was gelegen hierdoor overbodig was geworden; dat de gemeenteraad van Beveren-Waas op 6 november 1959 besliste het gedeelte van de voetweg nr. 70, gelegen tussen buurtwegen 82 en 2, af te schaffen; dat het gemeenteraadsbesluit op 29 april 1960 door de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen werd goedgekeurd; dat de Koning bij besluit van 4 november 1960 eerdere besluiten van de gemeenteraad en deputatie vernietigde, omdat «het behoud van de voetweg gerechtvaardigd scheen»; dat het beroep tot nietigverklaring door de gemeente Beveren-Waas tegen dit koninklijk besluit ingediend, door de Raad van State bij arrest van 29 juni 1962 werd afgewezen op grond van de considerans dat de wet van 10 april 1841, gewijzigd door de wet van 20 mei 1863, aan de deputatie terzake geen voogdijrecht maar een beslissingsrecht opdraagt en dat het provinciaal college door dit beslissingsrecht in hoofde van de gemeenteraad te erkennen, zijn eigen bevoegdheid had miskend; dat inmiddels op de bedding van de voetweg nr. 70 werd gebouwd; dat de gemeenteraad op 3 september 1962 andermaal over de afschaffing van een gedeelte van de voetweg nr. 70 beraadslaagde en het college het onderzoek instelde voorgeschreven door artikel 28, eerste lid, van de wet van 10 april 1841; dat alleen verzoeker, wiens erf aan de voetweg nr. 70 paalt, tegen de voorgenomen afschaffing bezwaar maakte; dat de gemeenteraad op 17 december 1962 als zijn mening te kennen gaf «dat met dit bezwaar geen rekening diende te worden gehouden»; dat de bestendige deputatie op 23 augustus 1963 besloot het gedeelte van de voetweg begrepen tussen de Kasteeldreef en de Kallebaan af te schaffen; dat het bestreden koninklijk besluit alsdan op beroep van verzoeker werd genomen: dat het berust op de considerans: «dat, bij de behandeling van verkavelings- en bouwvragen, de bevoegde besturen hebben ingestemd met de inplanting van een reeks gebouwen, derwijze dat een deel van de voetweg nr. 70, dat trouwens weinig werd gebruikt, ingepalmd is geworden; dat het beroep niet gegrond is»;

Overwegende dat verzoeker onder meer doet gelden dat de grond waarop het bestreden koninklijk besluit berust «geen motivering is, minstens een onjuiste motivering die gelijkstaat met een gebrek aan motivering»;

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit enkel berust op de considerans dat bij de behandeling van verkavelingsaanvragen, de bevoegde besturen hebben ingestemd met de inplanting van een reeks gebouwen, derwijze dat een deel van de voetweg nr. 70, dat trouwens weinig werd gebruikt, ingepalmd is; dat in een nota die hij op 16 april 1964 aan de Minister voorlegde, de directeur-generaal van het Bestuur van de stedsbouw en de ruimtelijke ordening erop wees dat sinds het koninklijk besluit van 4 november 1960 dat de besluiten vernietigde waarbij tot de afschaffing van de voetweg werd beslist, «de nieuwbouw zo belangrijk is geworden dat deze als een nieuw juridisch element moet worden erkend» en dat «de voetweg nr. 70 in werkelijkheid niet meer bestaat»; dat krachtens artikel 28 van de wet van 10 april 1841 het beroep bij de Koning door verzoeker ingesteld tegen het besluit waarbij de deputatie de voetweg gedeeltelijk had afgeschaft, opschortend is; dat wanneer het bestreden koninklijk besluit werd genomen, de gebouwen waarvan sprake dienden te worden beschouwd als zijnde ingeplant op de bedding van de openbare weg; dat de «inplanting», dit is de wederrechtelijke bezetting van een openbare weg, niet voor een wettig motief van het koninklijk besluit

waarbij over de afschaffing van de weg uitspraak wordt gedaan, kan worden gehouden; dat het middel gegrond is.

Besluit:

Artikel 1. — Het koninklijk besluit van 28 april 1964 is vernietigd.

Artikel 2. — Dit arrest zal bij uittreksel in het *Belgisch Staatsblad* worden bekendgemaakt.

Artikel 3. — De kosten, ten bedrage van 750 frank, komen ten laste van de Belgische Staat.

NOOT — Bekendmaking, betekening, kennis en verjaringstermijn.

In het hiervoor afgedrukt arrest werd onze aandacht getrokken door een korte overweging in verband met het uitgangspunt van de verjaringstermijn voor de verzoekschriften tot nietigverklaring.

De Raad van State heeft het advies van het auditoraat niet gevolgd, waar het van mening was dat het beroep te laat werd ingesteld.

Uit de eerste twee overwegingen van het arrest blijkt dat het aangevochten Koninklijk Besluit dat het beroep verwierp, door de verzoekende partij ingesteld tegen het besluit van de bestendige deputatie tot afschaffing van een gedeelte van een bepaalde voetweg, bij uittreksel in het *Belgisch Staatsblad* van 15 mei 1964 werd bekendgemaakt. Het werd echter pas op 23 juni 1964 betekend aan de verzoekende partij die bij de Koning het beroep had ingesteld dat georganiseerd is door artikel 28 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen.

Het auditoraat nam als uitgangspunt de datum van de bekendmaking bij uittreksel in het *Belgisch Staatsblad*. De Raad van State oordeelde dat de aanvangsdatum bepaald werd door de betekening van het Koninklijk Besluit aan de verzoeker.

Is de beslissing van de Raad van State verantwoord?

Hoe is het verschil in opvatting mogelijk?

Artikel 4, 3e lid van het B.R. van 23 augustus 1948 tot regeling van de procedure voor de Raad van State, stelt dat de beroepen moeten ingediend worden binnen zestig dagen nadat de bestreden rechtshandelingen of de beslissingen in betwiste zaken werden bekendgemaakt of betekend. Indien ze noch bekendgemaakt, noch betekend moeten worden, gaat de termijn in met de dag waarop verzoeker er kennis van had.

Ofschoon de fundamentele regel tamelijk eenvoudig is, blijft de ontvankelijkheid *ratione temporis* voortdurend nieuwe problemen stellen. Dat werd reeds vastgesteld in 1956 en die opmerking geldt heden nog. ⁽¹⁾

In het procedurereglement wordt enkel een onderscheid gemaakt tussen bekendmaking en betekening langs de ene kant, en de kennis die een belanghebbende partij heeft wanneer de bekendmaking of de betekening niet zijn voorgeschreven, langs de andere kant.

Aldra bleek dat deze bepaling summier was en dat de rechtspraak van de Raad van State dit artikel zou moeten bijwerken volgens de noodwendigheden, geïnspireerd door de praktijk.

Belangrijk is de stelregel, opgelegd door de Raad van State, dat wanneer een besluit niet hoeft bekendgemaakt of betekend te worden, de termijn voor het indienen van een beroep tot nietigverklaring slechts ingaat op het tijdstip waarop de verzoeker er stellig en op voldoende wijze kennis van heeft ⁽²⁾.

Het bewijs dat de verzoekende partij kennis had van het bestreden besluit berust bij de tegenpartij.

Wij menen dat die stelregel een invloed heeft uitgeoefend op de uiteenlopende standpunten van de Raad van State en het auditoraat.

Welke is, in verband met de verjaringstermijn, de verhouding tussen bekendmaking, betekening en kennis van de bestreden rechtshandelingen?

Diverse mogelijkheden komen hierbij tot uiting. Het probleem van de betekening lijkt de minste moeilijkheden te bieden. De betekening van de bestreden rechtshandelingen of beslissingen vormt het uitgangspunt van de verjaringstermijn alleen wanneer zij verplicht is, ongeacht of de besluiten voordien of daarna werden bekendgemaakt. Die regel speelt alleen voor de personen aan wie de betekening moet gedaan worden.

Een betekening is verplicht wanneer zij is voorgeschreven. In tuchtzaken nochtans bestaat die verplichting ook zonder geschrift omdat in dergelijke aangelegenheden de betekening van de volledige, gemotiveerde beslissing de betrokkene in de gelegenheid stelt zijn rechten uit te oefenen (3).

Wanneer alleen de bekendmaking is opgelegd, begint de verjaringstermijn voor alle burgers, ongeacht hun hoedanigheid in verband met een bepaald geding, te lopen vanaf de dag van de bekendmaking.

Daaruit heeft de Raad van State afgeleid dat het feit kennis te hebben van een verplicht bekend te maken besluit vooraleer het gepubliceerd werd, de termijn niet doet lopen (4).

Anderzijds zal een vrijwillige betekening aan de rechtstreeks betrokkene na de bekendmaking geen invloed hebben op de verjaring en de verjaringstermijn niet kunnen verlengen.

Aan deze laatste regel moet echter een nuance toegevoegd worden. Zij houdt verband met de wijze van bekendmaking en de invloed daarvan op de kennis die de belanghebbende aldus van het aan te vechten besluit krijgt.

De bekendmaking kan immers plaatsvinden door een integrale publicatie of bij uittreksel.

Die regel was vroeger neergelegd in artikel 6, 2e lid van de wet van 18 april 1898 (5), nadien in artikel 5 van de wet van 31 mei 1961 (6), dat vervangen werd door het thans geldend artikel 47, 3e en 4e lid, van de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken. Dit artikel bepaalt:

« De tweetalige koninklijke en ministeriële besluiten worden integraal in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt, de Nederlandse tekst tegenover de Franse, binnen één maand van hun dagtekening. Nochtans wanneer zij geen belang hebben voor de meerderheid van de burgers, mogen zij bij uittreksel bekendgemaakt worden of het voorwerp zijn van een gewone vermelding in het Belgisch Staatsblad; wanneer hun bekendmaking geen openbaar nut heeft mag daarvan afgezien worden.

De wetten en verordeningen mogen bovendien voorschrijven dat de koninklijke en ministeriële besluiten op een andere wijze bekendgemaakt worden »

Ofschoon het na beroep van een privaat persoon is gesteld, is het Koninklijk Besluit dat statueert over de afschaffing van een buurtweg van die aard dat zijn openbaarmaking een karakter van openbaar nut heeft. Inderdaad de afschaffing van een buurtweg vertoont een belang voor al diegenen die deze weg als openbare weg kunnen gebruiken, en meer in het bijzonder de burgers van de gemeente op wier grondgebied deze weg gelegen is.

In de wet is niets bepaald omtrent de wijze van bekendmaking van het Koninklijk Besluit dat genomen wordt na een beroep ingesteld tegen een beslissing van de Be-

stendige Deputatie. Dit is verwonderlijk omdat artikel 28, 3e lid voorschijft dat de beslissingen van de Bestendige Deputatie zelf moeten worden bekendgemaakt door aanplakking door de zorgen van het College van Burgemeester en Schepenen van de betrokken gemeente.

Daar de wet zelf niet bepaalt wat onder karakter van openbaar nut moet worden verstaan, komt het de uitvoerende macht toe te oordelen welke besluiten dit karakter vertonen (7).

Wanneer een vast gebruik bestaat in verband met bepaalde aangelegenheden de Koninklijke Besluiten bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekend te maken, moet daaruit worden afgeleid dat die besluiten, naar het oordeel van de uitvoerende macht, zodanig karakter vertonen en op die wijze moeten worden bekendgemaakt. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de Koninklijke Besluiten houdende benoeming van professoren en docenten aan de rijksuniversiteiten. Het is eveneens een vaststaand gebruik de besluiten, waarbij de Koning in beroep beslist over de afschaffing van een buurtweg bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekend te maken.

Men mag echter, en hier komt de kat op de koord, beide soorten Koninklijke Besluiten niet integraal met elkander vergelijken. Het Koninklijk Besluit dat op grond van artikel 28 van de wet van 10 april 1841 uitspraak moet doen over het beroep dat wordt ingesteld tegen een beslissing van de Bestendige Deputatie, wordt getroffen in het kader van een georganiseerd beroep! Het is een essentieel recht van diegene die zulk beroep heeft ingesteld te weten op welke preciese overwegingen het beroep door de Koning wordt afgewezen of toegestaan. Alleen op die wijze kan de verzoeker, met kennis van zaken, eventueel gebruik maken van de mogelijkheden hem toegekend door artikel 9 van de wet van 22 december 1946 op de Raad van State. Om de belanghebbende partij in de gelegenheid te stellen op voldoende wijze kennis te nemen van het Koninklijk Besluit, is de betekening de aangewezen weg.

Voordien reeds had dezelfde kamer van de Raad van State beslist dat een bekendmaking bij uittreksel de termijn voor het instellen van een beroep tot nietigverklaring van een Koninklijk Besluit niet doet ingaan, wanneer zij enkel op zeer vage wijze de inhoud van dat Koninklijk Besluit opgeeft (8).

Zonder dat de Raad van State het uitdrukkelijk heeft gezegd, moet, ons inziens, uit het feit dat de betekening als uitgangsdatum werd genomen, afgeleid worden dat de Raad neigt naar het opleggen van de verplichting tot betekening, wanneer het gaat om een georganiseerd beroep.

W. Lambrechts.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

6de Kamer. — 10 april 1968.

Voorzitter: M. Van derHaegen.

Raadsheren: M.M. Huyghebaert en Roevens.

Advocaat-generaal: M. Leytens.

Advocaten: Mrs. De Schrijver en Dinot.

Faillissement. — Verficatie van de schuldvorderingen. — Betwisting van een ingeroepen voorrecht. — Bevoegde rechtbank.

Voor hun schuldvordering wegens weerverletpremiën en getrouwheidspremiën hebben bouwvakarbeiders in het faillissement van hun werkgever het voorrecht van art. 19, 3° bis hypotheekwet ingeroepen; op grond van art. 504, 2e lid faillissementswet heeft de rechtbank van

koophandel het geschil naar het arbeidsgerecht verwezen.

De betwisting over de vraag of die premiiën als loon moeten beschouwd worden en of zij, op grond van art. 19, 3° bis hypotheekwet al dan niet bevoorrecht zijn, is geen betwisting die onder art. 12, 4° bevoegdheidswet valt, want ze kan zich voordoen naar aanleiding van andere gebeurtenissen dan een faillissement. De betwisting over het voorrecht voglt, wat de bevoegdheid betreft, de aard van het door het voorrecht gewaarborgde recht. De beoordeling van uit arbeidscontracten ontstane rechten en van de voorrechten die aan die rechten verbonden zijn, behoort tot de bevoegdheid van het arbeidsgerecht. De rechtbank van koophandel heeft derhalve terecht art. 504, 2e lid faillissementswet toegepast.

Faillissement Innocent t./ Bogaerts e.a.

Gelet op de gelijkvormige uitgifte van het vonnis op 3 mei 1967 gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, en op de akte van beroep van 7 juni 1967 regelmatig naar vorm en tijd;

Overwegende dat geïntimeerden, metsers en bouwvakarbeiders, schuldeisers in het faillissement van de aannemer van bouwwerken E. Innocent, aangifte van hun schuldvorderingen deden; dat deze aangiften door de curator betwist worden; dat de betwisting enkel gaat over het al dan niet bevoorrecht karakter van een deel van de aangegeven vorderingen, namelijk de vorderingen van weerverletpremiën en van getrouwheidspremiën waarop geïntimeerden recht hebben;

Overwegende dat de vraag te weten of de vorderingen van weerverlet en getrouwheidspremiën bevoorrecht zijn of niet afhangt van de vraag te weten of deze premiiën een deel van het loon zijn of niet, of met het loon moeten gelijkgesteld worden;

Overwegende dat de betwisting over de vraag te weten of voormelde premiiën als loon dienen beschouwd te worden of niet en of zij, op grond van artikel 19/3 bis der hypotheekwet, bevoorrecht zijn of niet, geen betwisting is vallende onder artikel 12/4° der wet op de bevoegdheid, daar deze vraag zich kan stellen naar aanleiding van andere gebeurtenissen dan een faling;

Overwegende dat het geprivilegieerd karakter van een schuldvordering afhangt van de aard van de schuldvordering; dat ter zake de schuldvorderingen ontstaan zijn uit de tekortkomingen van de gefailleerde in de uitvoering van de arbeidscontracten tussen hem en geïntimeerden bestaande;

Overwegende dat de beoordeling der rechten ontstaan uit arbeidscontracten en der voorrechten aan deze rechten verbonden onder de bevoegdheid valt van de Werkrechtshoofdraad en niet onder de bevoegdheid van de Koophandelsrechtbank;

Overwegende dat de eerste rechter zich terecht overeenkomstig artikel 504 alinea 2 van de wet op het failliet onbevoegd verklaarde om van het bevoorrecht karakter van voormelde vorderingen te kennen en partijen voor dit punt verzond naar de Werkrechtshoofdraad;

Overwegende dat de betwisting over het voorrecht, wat de bevoegdheid betreft, de aard volgt van het door het voorrecht gewaarborgd recht (R.P.D.B. V° Compétence en matière civile et commerciale nr. 608, Fredericq, Droit Commercial Belge T. VIII nr. 57 en 367);

Om deze redenen,

Het Hof:

Rechtsdoende op tegenspraak, alle andere besluiten afwijzend als ongegrond;

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 dat toegepast wordt;

Gehoord het eensluidend advies door de Heer Advocaat-generaal Leytens in openbare zitting gegeven;

Ontvangt het beroep; verklaart het ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis en verwijst appellant, qualitate qua, in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Jeugdkamer. — 15 juni 1967.

Voorzitter: M. Henri Lefebvre,
Jeugdrechter in Hoger Beroep.
Advocaat-Generaal: M. Colpaert.
Advocaat: Mr. Frans Baert.

Ontvoogding. — Belang van de minderjarige. — In de eerste plaats te beoordelen door ouders.

De ontvoogding is uitsluitend ingesteld in het belang van de minderjarige. De moeder, overlevende ouder, is in de eerste plaats bekwam en bevoegd om te oordelen of haar kinderen de ontvoogding waard zijn en er baat bij kunnen hebben. — Het indienen van het verzoek toont de desbetreffende overtuiging van de ouders aan.

Van Acker t./ Openbaar Ministerie.

Gezien het verzoekschrift neergelegd ter griffie van het Hof van Beroep te Gent op 27 april 1967 door Mevrouw Van Acker Gilberte, Louise, Rosa, weduwe van De Baets Marcel, Augustinus, Marie, wonende te Wondelgem, aan de Koestraat nr. 42, strekkende tot het horen te niet doen van een vonnis van de Jeugdrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent, gewezen op 30 maart 1967, en meteen tot het horen inwilligen van de vraag tot ontvoogding van de minderjarigen De Baets Patricia en De Baets Luc, minderjarige kinderen van verzoekster, en respectievelijk geboren op 7 juli 1947 en 24 november 1949;

Gezien de uitgifte van voormeld vonnis;

Gehoord de verzoekster en de beide minderjarigen in hun middelen toegelicht door Meester F. Baert, advocaat te Gent.

Gehoord de heer Colpaert, Advocaat-Generaal in zijn advies.

Overwegende dat, de ontvoogding uitsluitend ingesteld zijnde in het belang van de minderjarigen, de Jeugdkamer te oordelen heeft of in casu de minderjarigen enig belang kunnen hebben bij het zien toestaan van de ontvoogding;

Overwegende dat verzoekster, als moeder, wel de persoon is die op de eerste plaats vermoed moet worden bekwam en bevoegd te zijn om te oordelen of haar kinderen waardig zijn te genieten van de rechten verbonden aan het ontvoogdingsstatuut en daarbij baat kunnen hebben;

Overwegende dat volgens de ingewonnen inlichtingen verzoekster en haar kinderen van onbesproken gedrag en eerlijk zijn en een goede naam genieten;

Overwegende dat vermoed mag worden dat verzoekster door het indienen van haar verzoek, van oordeel is dat haar zoon en dochter er belang kunnen bij hebben en de rijpheid bezitten om ontvoogd te worden;

Overwegende dat het verzoek mag ingewilligd worden;

Om deze redenen,

De Jeugdkamer van het Hof van Beroep,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935, de arti-

kelen 7, 8, 10, 11, 21, 44, 45/1, 50, 51, al. 2, 58 en 62 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming ;

Ontvangt het beroep,

Doet het vonnis teniet en opnieuw wijzend ;
verklaart de minderjarigen

— De Baets Patricia, Gaston, Irène, Marie, Cornelus, geboren te Gent, 7 juli 1947, en

— De Baets Luc, Louis, Catherine, Cornelis, geboren te Gent, 20 november 1949 ;

de eerste wettige dochter, de tweede wettige zoon van De Baets Marcel, Augustinus, Marie, thans overleden, en van Van Acker Gilberte, Louise, Rosa,

— beiden wonende te Wondelgem, Koestraat nr. 42 ;
ontvoogd.

Laat de kosten van beide aanleggen ten laste van verzoekster.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL.

12de Kamer. — 19 maart 1968.

Voorzitter : M. Claes.

Referendaris : M. Wouters.

Advocaten : Mrs. A. Puelinckx loco Mr. Stevenart en J. Verbaanderd.

Afbetalingsovereenkomst. — Overdracht van schuldvoordering. — Tegenwerpelijkheid van de excepties tegen de cedent aan de cessionaris van de schuldvoordering. — Bedrog van cedent tegenover gecedeerde.

1. Bij een afbetalingskontraakt waarin de schuldvoordering door de verkoper van het gefinancierde voorwerp wordt overgedragen aan een financieringsmaatschappij kan het bedrog door de verkoper gepleegd tegenover de koper door deze laatste niet tegengeworpen worden aan de financieringsmaatschappij.
2. Een rechtsoverdracht kan slechts gesteund worden op één enkele rechtsgrond die moet blijken uit het inleidend exploit van dagvaarding terwijl andere eventuele rechtsgronden slechts bijkomstig mogen vermeld worden.

N.V. Fimen t/ Zieneberg & Urlings.
Zienebergh & Urlings t/ Van Hassel.

Gezien in de zaak nr. 20.269, het geboekt exploit van rechtsingang d.d. 26-4-1966 ;

Gelet op de artt. 4, 6 en volgende van de wet van 15 juni 1935 ;

1. Wat de oorspronkelijke vordering betreft, zaak nr. 20.269 ;

Overwegende dat deze vordering ertoe strekt verweerders te horen veroordelen om aan eiseres te betalen de som van 53.275 fr., zijnde het saldo van het bedrag dat verweerders zouden verschuldigd zijn ingevolge een koop met afbetalingsovereenkomst, de som van 5.327 fr. ten titel van strafbeting, en deze van 460 fr., wegens kosten, met de verwijs- en gerechtelijke intresten, en de kosten ;

Overwegende dat verweerders deze vordering betwisten, en bij besluiten een tegeneis instellen ;

In feite :

Overwegende dat verweerders op 22-1-1962 van de heer Van Hassel (verweerder in vrijwaring) een tweedehands juke-box van het merk Seeburg met bijhorigheden koch-

ten, voor de prijs van 53.000 fr., met een voorschot van 8.000 fr., het saldo of 45.000 fr. te betalen met 30 maandelijke stortingen van 1.937 fr. ;

Dat verweerders ter vaststelling van deze koop een kontraakt ondertekenden waarbij behalve het voorwerp, de prijs en de betalingswijze, ook nog werd bedongen dat de verkoper, Van Hassel, zijn schuldvoordering overdroeg aan de N.V. Fimen, huidige eiseres ; en dat verweerders bovendien ten bedrage van de maandelijks afkortingen 30 wissels aanvaardden ten voordele van de N.V. Fimen ;

Overwegende dat verkoper Van Hassel betaling ontving van de N.V. Fimen van het te financieren deel van de verkoopprijs of 45.000 fr., doch nooit aan verweerders een juke-box leverde ; en dat hij ingevolge klacht werd veroordeeld wegens valsheid, oplichting enz., ondermeer ten nadele van eiseres ;

In rechte :

Overwegende dat verweerders doen gelden dat de vordering van eiseres enkel ontvankelijk en gegrond kan zijn voor zover de overeenkomst van 22-1-1962, tussen hen en Van Hassel gesloten, geldig zou zijn ; dat zij beweren dat deze overeenkomst nietig is, omdat hun instemming bedrieglijk werd afgedwongen (art. 1116) ; dat zij bij besluiten een tegeneis instellen die er toe strekt de overeenkomst van 22-1-1962 nietig te horen verklaren wegens bedrog ;

Op de hoofdeis :

Overwegende dat eiseres beweert in besluiten twee rechtsgronden te bezitten om haar schuldvoordering tegen verweerders te staven, nl. de geaccepteerde wissels en het kontraakt van 22-1-1962, waarbij verweerders een schuldoverdracht ten haren voordele aanvaard hebben ;

Overwegende dat zo eiseres een dubbele juridische grond voor haar vordering bezit, zij in ieder geval haar vordering niet op beide gronden kan steunen ; dat zij ofwel haar wisselvordering, ofwel haar vordering gesteund op de schuldoverdracht, dient uit te oefenen, en dat uit haar inleidend exploit voldoende blijkt dat zij haar eis enkel steunt op het « financieringskontraakt », en niet op de aangenomen wissels, die zij enkel vermeldt, zonder haar eis hierop te steunen ;

Overwegende dat de overeenkomst tussen eiseres en Van Hassel een overdracht van schuldvoordering is, beheerst door de artt. 1689 en volg. van het Burgerlijk Wetboek ; dat deze om tegenstelbaar te zijn aan de schuldenaar aan hem moet betekend worden, minstens aan hem moet bekend zijn ;

Overwegende dat verweerders niet kunnen betwisten dat deze overdracht hun bekend was ; dat zij ze trouwens bij voorbaat hadden aanvaard ; en dat ze hun nog werd bevestigd door de brief van eiseres d.d. 28-2-1962 ;

Overwegende dat zij bovendien verzaakten tegenover eiseres « aan het voordeel van tegenstelling der uitzonderingen waarop hij (zij) zich tegen de verkoper zou kunnen beroepen » ;

Overwegende dat de schuldenaar afstand kan doen van zijn recht de uitzonderingen de hij tegen zijn oorspronkelijke schuldeiser had kunnen inroepen ook in te roepen tegen zijn nieuwe schuldeiser (zie A.P.R. Koop afbetalingsovereenkomst n° 827 ; De Page, deel IV, n° 444), en dat verweerders trouwens de wettigheid van deze afstand niet betwisten ;

Overwegende dat het bovendien niet voldoende bewezen is dat de overeenkomst van 22-1-1962, aangegaan tussen verweerders en Van Hassel, nietig is door bedrog ; dat verweerders wel beweerden tijdens het strafonderzoek dat zij het kontraakt in blanco tekenden — hetgeen

van hunnentwege een grote onvoorzichtigheid is — doch ermede akkoord gingen dat het wel hun bedoeling was een juke-box te kopen, mits hun aankoop gefinancierd werd; dat hun aankoop wel degelijk gefinancierd werd, doch dat hun verkoper de verkochte zaak niet leverde; en dat de overeenkomst bijgevolg wel regelmatig werd aangegaan, doch niet werd uitgevoerd door de verkoper;

Dat verweerster trouwens tijdens haar verhoor door de onderzoeksrechter op 21-2-1963 verklaarde: «... Ik meen dat het (kontrakt) langs de andere kant niet ingevuld was», en dat uit haar verklaring van 3-12-1962, afgelegd voor de gerechtelijke politie, blijkt dat haar inzichten ook niet zo eerlijk waren;

Overwegende dat verweerders in ieder geval verzaakt hebben aan het voordeel van tegenwerping van iedere exceptie, en eiseres als enige schuldeiser hebben erkend; en dat zij dan ook ontegensprekelijk gehouden zijn ten hare opzicht;

Op tegeneis:

Overwegende dat eiseres op hoofdeis, verweerster op tegeneis, geen partij was bij de koopovereenkomst van 22-1-1962; en dat eisers op tegeneis bijgevolg tegen haar de nietigverklaring van deze overeenkomst niet kunnen vorderen;

2. Wat de vordering in vrijwaring betreft, zaak nr. 14.065:

Overwegende dat verweerder in vrijwaring Van Hassel, alhoewel regelmatig gedagvaard, niet verschenen is;

Overwegende dat de vordering voldoende gegrond voorkomt;

Om deze redenen,

voegt de rechtbank de zaken ingeschreven onder de nummers 20.269 en 14.065 samen;

Rechtdoende in de zaak nr. 20.269:

Verklaart de hoofdeis ontvankelijk en gegrond;

Veroordeelt verweerders bijgevolg om aan eiseres te betalen de som van 53.275 frank, evenals deze van 5.327 frank en van 460 frank;

Veroordeelt hen bovendien tot de verwijlrenten, de gerechtelijke intresten en de kosten, heden begroot op 1.240 frank;

Verklaart de tegeneis ontvankelijk doch ongegrond;

Wijst eisers op tegeneis ervan af, en veroordeelt hun tot de kosten;

En rechtdoende in de zaak nr. 14.065:

Verleent verstek tegen verweerder; verklaart deze vordering ontvankelijk en gegrond, en veroordeelt verweerders bij verstek om eisers te vrijwaren van alle veroordelingen hiervoor tegen hen uitgesproken in hoofdsom en intresten en kosten;

Veroordeelt verweerder tevens tot de gerechtelijke intresten en tot de kosten, heden begroot op 1.250 frank;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande hoger beroep en zonder borgstelling, uitgenomen wat de kosten betreft.

CORRECTIONELE RECHTBANK TONGEREN

(zetelend in graad van beroep)

19 oktober 1966.

Voorzitter: M. J. Michiels.

Rechters: M.M. E. Vandeplas en D. Ruiters,
Openbaar Ministerie: M. A. De Busscher, substituut.
Advocaten: Mrs. J. Réard en E. Janssen.

Verplichte automobiëlverzekering. — Wet van 1 juli 1956.
— Art. 9. — Regresvordering van de verzekeraar. —
Vrijwillige tussenkomst van de verzekeraar in het strafgeding.

De regresvordering, waarover de verplichte automobiëlverzekeraar beschikt tegenover zijn verzekerde ingeval van zware fout, is niet ontvankelijk wanneer deze uitgeoefend wordt bij wijze van burgerlijke partijstelling tegen de verzekerde voor de strafrechtsmacht, waar de verzekerde vervolgd wordt.

O.M. en verzekeringsmaatschappij X t./ Wolfs.

Overwegende dat betichte vervolgd en veroordeeld werd wegens het besturen in dronken toestand van een autovoertuig, waarmede hij een verkeersongeval veroorzaakte;

Overwegende dat het betrokken voertuig, bestuurd door betichte toebehoorde aan zekere Beerten en door deze verzekerd werd bij de verzekeringsmaatschappij Phoenix Assurance, tweede gedaagde;

Overwegende dat de Phoenix Verzekeringsmaatschappij in haar hoedanigheid van verzekeraarster van het betrokken autovoertuig Beerten, de schade vergoedde, veroorzaakt door dit verkeersongeval, aan zekere Onckelinx;

Overwegende dat de Phoenix Verzekeringsmaatschappij zich voor de politierechtbank, waar haar verzekerde Wolfs strafrechterlijk vervolgd werd, burgerlijke partij stelde tegen deze verzekerde voor het bedrag van de schadevergoeding uitbetaald aan de derde Onckelinx, en de veroordeling tot betaling van deze som bekwam;

Overwegende dat indien art. 9 der wet van 1 juli 1956 op de verplichte automobiëlverzekering, uitdrukkelijk de mogelijkheden regelt waarin het de automobiëlverzekeraar toegelaten is voor de strafrechtsmachten tussen te komen, wanneer haar verzekerde aldaar vervolgd wordt; dat ditzelfde artikel in haar vierde lid uitdrukkelijk aan de strafrechtsmachten verbiedt te oordelen over de rechten die de verzekeraar kan doen gelden tegenover de verzekerde of de verzekeringsnemer;

Overwegende dat om van de eis van de tweede gedaagde als burgerlijke partij tegen betichte Wolfs kennis te nemen, de Rechtbank zou dienen de rechten te onderzoeken welke tweede gedaagde, de burgerlijke partij Phoenix Assurance, als verzekeraarster zou kunnen doen gelden tegenover haar eigen verzekerde Wolfs, hetgeen niet toegelaten is;

Overwegende dat dienvolgens de stelling als burgerlijke partij van de verzekeringsmaatschappij Phoenix Assurance, voornoemd, tegen de betichte, niet ontvankelijk is;

Gezien de hiernavolgende artt. door de Heer Voorzitter ter zitting aangeduid;

Wetboek van rechtspleging in strafzaken artt. 162, 194, 172 tot 176, 202 tot 207, 209 tot 211;

Wet van 15 juni 1935 art. 11, 12, 14, 23, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 41;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank,
zetelend in graad van beroep, uitspraak doende op te-
genspraak en in openbare zitting ;
Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond ;

Hervormende :

Verklaart de stelling van tweede gedaagde Phoenix
Assurance, voornoemd, niet ontvankelijk ;
Laat de kosten van haar stelling in eerste aanleg ten
hare laste ;
Legt de kosten in graad van beroep ten laste van twee-
de gedaagde Phoenix Assurance, voornoemd, berekend op
385 fr.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE VAN DE BALIE BIJ HET HOF VAN BEROEP TE GENT.

Voordracht Gouverneur L. Roppe.

Op woensdag 17 januari 1968 liep omstreeks 20 u. de
zaal van de Academieraad van de Rijksuniversiteit te Gent,
alda vol. Zowel bij de magistratuur als de balie was de
belangstelling bijzonder groot.

Was dit wel voor het onderwerp: «Koning Willem I
na 150 jaar», dan wel voor de voordrachtgever, gouver-
neur L. Roppe ?

Die buitengewone opkomst was voor de voorzitter van
de Vlaamse Conferentie Mr. Marcel Storme zeker bijzon-
der verheugend, die dan ook zowel tegenover de spreker
als tegenover het publiek met fierheid het welkomwoord
mocht uitspreken.

En dan kwam het. Met bezieling en grondige kennis
schetste gouverneur L. Roppe eerst de situatie in het
Verenigd Koninkrijk der Nederlanden na Waterloo (18
juli 1815) en tijdens het zeer persoonlijk bestuur van Ko-
ning Willem I. In het Noorden lag de intelligentie, in het
Zuiden de ruwe mankracht ; in het Noorden bloeide de
handel, in het Zuiden groeide de nijverheid ; het Noorden
was protestant, het Zuiden katholiek. Al die elementen
en buitenlandse invloeden hebben mede geleid tot de
breuk van 1830. Vervolgens belichtte hij de persoon van
Koning Willem I. De Koning die begreep dat de Neder-
landen zich slechts konden herstellen op basis van een
moderne groot-industrie, en die zich met ongemene ijver
hiervoor heeft ingezet. Van daar o.m. zijn streven naar
vereniging met het Zuiden, dat industrieel reeds verder
ontwikkeld was. Persoonlijk was hij steeds boordevol
plannen voor inplanten van nieuwe nijverheden, en ging
zijn zorg naar de uitbouw van de straat- en waterwegen.
Zelf heeft hij een net van kanalen en waterverbindingen
uitgewerkt, dat de ganse Benelux verbond. Als financier
volgde hij dagelijks, cijfers in de hand, het zakenleven.
Maar de mens zelf, de persoonlijkheid van deze vorst,
heeft gouverneur Roppe te voeten uit getekend in ver-
band met diens huwelijk met gravin Henriëtte d'Oultre-
mont. Een liefdesgeschiedenis die uitgroeide tot een tra-
gedie.

De belangstelling van het publiek was zo groot, dat het
de spreker als het ware belette zijn voordracht te beëin-
digen. Steeds maar nieuwe feiten, karakterschetsen, dé-
tails.

Met een warm en welverdiend langdurig applaus toon-
de het publiek zijn dankbaarheid en bewondering voor
deze spreker, een meester van het woord.

Geert Baert.

Voordracht dr. A. Bexelius.

Het was een gelukkig idee in samenwerking met het
Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel, een voor-
dracht te Gent in te richten over de ombudsman, met als
spreker de heer A. Bexelius, Riksdagensjustitiombuds-
man uit Stockholm.

Deze instelling kent thans ook in ons land een grote
belangstelling (vgl. Mr. Denis, Beschouwingen bij de
wetsvoorstellen tot instelling van een ombudsman in Bel-
gië, R.W. 1967-68, 1465 en volg.).

Voorzitter Mr. Marcel Storme mocht voor deze voor-
dracht die op 25 april 1968 doorging in de salons van de
Kredietbank een select publiek verwelkomen.

In sierlijk en goed begrijpbaar Engels schilderde dr.
A. Bexelius de taak van de ombudsman in Zweden. Deze
instelling oorspronkelijk tot stand gebracht als tegen-
gewicht tegen het vorstelijk absolutisme is thans een be-
schermingsinstelling tegen ambtelijke en rechterlijke be-
slissingen. Het dient aangestipt dat de ombudsman in
Zweden ook enkel advies verleent. Genomen beslissingen
kan hij niet hervormen, maar zijn gezag is zo groot dat
altijd dienovereenkomstig zal gehandeld worden.

Deze uiteenzetting werd met talrijke voorbeelden ge-
illustreerd. Met de grootste bereidwilligheid stond de heer
Bexelius de vragenstellers te woord. Deze ombudsman
maakte niet alleen indruk door de waardigheid van zijn
ambt, maar ook door de eenvoudige menselijkheid van
zijn ganse optreden.

Als herinnering aan deze voordracht bood Voorzitter
Mr. Marcel Storme aan de geachte spreker een mooie re-
productie aan. Tijdens de receptie in de ontvangstzaal van
de Kredietbank had iedereen nog de gelegenheid om bij
een verfrissende drank nog wat na te praten.

Geert Baert.

Pleitwedstrijd Mr. Georges Debra.

De Vlaamse Conferentie van de Gentse balie is gestart
met een nieuw initiatief om de herinnering levendig te
houden aan haar illustere oud-voorzitter Mr. Georges De-
bra. Elk jaar zal een Georges Debra pleitwedstrijd inge-
richt worden voor de stagiairs van de Gentse balie.

Dit jaar werd op donderdag, 16 mei 1968, deze wedstrijd
betwist tussen Mrs. Johan Delmeire, Piet De Pauw, Guido
Rammelaere en Piet Van Eeckhout, die een lijvig en inte-
ressant dossier dienden te behandelen. De jury was voor-
gezet door Mr. Marcel Storme, voorzitter van de
Vlaamse Conferentie.

De andere leden hiervan waren : Mr. Maurice Debra,
van de balie van Veurne, Mr. I. Hubené, Stafhouder van
de Gentse balie, Mrs. Antoine Dhooge en Gerard Moyaert,
oud-voorzitters van de Conferentie.

Na hevige en vinnige pleidooien, stond de jury voor
een moeilijke keuze. Met tal van gegevens werd rekening
gehouden : juridische argumentatie, overtuigingskracht,
woordkeuze en taalvaardigheid, enz. De eerste prijs werd
na lange deliberatie toegekend aan Mr. Piet van Eeck-
hout, die inderdaad door zijn taalvaardigheid en flinke
argumentatie deze onderscheiding verdiende.

Hem viel dan ook de eer te beurt uit handen van Mr.
Maurice Debra, broer van onze betreunde oud-voorzitter,
de herinneringsplaket te ontvangen.

De drie andere pleiters werd een welverdiende troost-
prijs uitgereikt.

Moge de Vlaamse Conferentie hiermede een traditie in-
leiden.

Geert Baert.

Lenteuitstap met de « Artevelde ».

De industrialisering van de kanaalzone « Gent-Terneuzen », moet wel een grote belangstelling opwekken, want niet minder dan een zestigtal confrères met hun echtgenote of verloofde, lieten op woensdag 29 mei 1968 hun kantoor in de steek, om met de Vlaamse Conferentie op de « Artevelde », aldaar een kijkje te gaan nemen. Voorzitter Mr. Marcel Storme had van de heer Louis de Meyer, aannemer van de tunnelwerken te Zelzate, voor de Vlaamse Conferentie de beschikking kunnen krijgen over de « Artevelde ». De dames en ook wel de heren genoten op het dek van de stralende lentezon.

Dit sloot niet uit dat we reisden om te leren en met het plan van de kanaalzone in de hand, werd aandachtig geluisterd naar de technische uitleg die verstrekt werd door de heer Van de Velde, ingenieur. Wij vaarden het reuzachtig Sifferdok rond, alwaar het bedrijf De Meyer de kilometerlange kaaimuren volgens een bijzonder procedé aan het gieten is. Dan terug met de steven naar het noorden, tot bij Zelzate. Hier wordt de fameuze, méér dan honderd meter lange tunnel onder het kanaal gebouwd, waardoor (onder het kanaal) o.m. het verkeer Antwerpen-Knokke en Brussel-Knokke, zal geleid worden. De heer ingenieur Van de Velde gaf ons in de aldaar opgetrokken keet een zeer uitgebreide uitleg over de werken, alwaar alle plannen en tekeningen voorhanden waren om de voordracht te illustreren.

Gelukkig maar ook, want de opsomming van cijfers en getallen die het oneindige schijnen te benaderen, is voor juristen al te abstract. Na de instructie werd tot een plaatsopneming overgegaan. De afdaling in de diepe schacht boezemde sommige confrères zeker schrik in, en de voorzichtigsten keken dan ook maar de kat uit de boom. Terwijl in de enorme werf de heer ingenieur Van de Velde onvermoeibaar verder de technische finesses uitlegde en probeerde de eigenschappen aan te tonen van de gina-voeg, rees plots het sinistere juridische probleem wie dan wel aansprakelijk zou zijn moest plots het ganse gevaarte instorten.

Met een grote opluchting trokken wij dan ook terug naar boven, het zonlicht tegemoet. Op de « Artevelde » stond reeds een uitgebreide koffietafel klaar met de fijnste hapjes. De « Gentse tafeldienaars » hadden de handen vol om ieder te serveren. Eens de grens over verviel ook het alcoholverbod en was de borrel vrij. Dit alles droeg uiteraard nog bij om de stemming te verhogen, voor sommigen zelf tot boven hun teewater. Met de zinkende avondzon lagen wij terug voor anker om dan op de Koornmarkt, in het restaurant « Fox » gezellig te souperen. Het was in naam van alle deelnemers dat voorzitter Mr. Storme de heer Louis De Meyer mocht danken voor zijn gulle gastvrijheid. Mevrouw Van de Velde mocht de bloemen ontvangen, door haar echtgenoot die namiddag verdiend.

Dat na die « gevulde » uitstap sommige confrères nog nadorst hadden en verder op verkenning uitgingen, valt te begrijpen. Voor de volgende keer zijn zij zeker terug op post.

Geert Baert.

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN.

Voetbal Balie Parijs — Balie Antwerpen

Wie in balieverband over Parijs spreekt, denkt onmiddellijk aan de historische ontmoetingen tussen de beide balies op sportgebied en de hieraan verbonden confraternele en andere jousances!

Zo werd ook dit jaar, 18 mei een historische datum, daar het drielandentornooi door de Parijse balie werd georganiseerd,

Meer dan ooit hadden supporters, vooral jongeren, eraan gehouden hun landskampioenen te vergezellen en de verwachtingen werden niet beschaamd.

Zij hadden zelfs dit jaar de gelegenheid op de « barrikades » te staan, de hypernerveuze stemming van een revolterend Parijs aan de lijve te ondervinden en een discussie te organiseren in het peristylum van de berucht geworden Odeon! van J.L. Barrault.

Maar desondanks blijft Parijs steeds Parijs en aan de charme van deze stad, haar advocaten, heerlijke gerechten en charmante dames, ontkomt niemand, zelfs onze ere-supporter niet.

18 mei 1968 zal met gulden letters in de annalen van het Parijse advocaten-voetbal-team worden gedrukt. Alle spelers waren het volmondig eens dat het toptreffen tussen Parijs en Antwerpen « le match sympathique » bij uitstek is geworden en inderdaad was het sportvertoon van het hoogste gehalte, voetbal gespeeld zoals het moet: snel, verrassend en van hoge technische kwaliteit.

Dat onze ploeg tenslotte met 4-1 aan het kortste eind trok, was van minder belang. Er kwam luid applaus en enorme lof voor onze elf: De Roeck, Ferdinand, Buyckx, Boudewijns, Van De Perck, Lernout, Franck, Lambrechts, Masson, Collin, De Neef.

Na deze machtsontplooiing van confraternele kant en een andere machtsontplooiing — zo mogelijk iets sterker — maar komende van Premier Pompidou! begon het gastronomische gedeelte van de ontmoeting.

Een receptie gevolgd door een voortreffelijk diner in de Salons van het Hotel « Lutétia » aan de Boulevard Raspail, deed vlug alle geleverde inspanning vergeten en door een vuurwerk van een tafelspeech, werd onze voorzitter Mr. J. Van Den Heuvel nu te Parijs beroemd!

Na middernacht kon eenieder de teugels vrij laten en de nacht van 18 op 19 mei duurde gelukkig voor velen oneindig lang.

De manier waarop op 19 mei 1968 tien konfraters naar hun geliefd Antwerpen terugkeerden is inmiddels ook reeds een historisch feit geworden. Maar toch zeggen wij nu reeds: Tot weerziens!

P. Blanckaert.

Herman De Jongh wedstrijd.

Te oordelen aan de éne kandidaat en het eerder beperkt publiek dat aanwezig was op 30-5-1968, in het Internationaal Zeemanshuis, voor de eerste zitting van de Herman De Jongh wedstrijd, zou de mening veld kunnen winnen dat deze formule heeft uitgediend en dat naar wat anders moet gezocht!

In afwachting van de al dan niet door te voeren wijzigingen sprak Meester Luc Truyens over « Het Probleem Brussel ».

Na te hebben uiteengezet wat Brussel is en wie de Brusselaars zijn, kwam spreker met een —al dan niet— realiseerbaar voorstel tot oplossing van het probleem. Hij sprak over subnationalisering, agglomeratiegezag en paritaire colleges met zoveel geestdrift, dat voor hem blijkbaar geen « probleem Brussel » in de nabije toekomst overblijft.

De parodie op deze spreekbeurt, door voorzitter J. Van Den Heuvel, was gewoonweg schitterend.

Nauwelijks acht dagen later, op 6-6-1968 was dezelfde zaal van het Internationaal Zeemanshuis tot de nok gevuld, met vooral jongere konfraters, die ditmaal de oproep van hun voorzitter beter hadden begrepen, terwijl ook de sprekers bijna ontelbaar waren. Men fluistert dat het groot publiek was gedreven uit sensatie voor de grote namen welke op de affiche « moesten » voorkomen...

Meester Goede Boonen, luidde de reeks spreekbeurten

in met een gewaardeerde uiteenzetting over een in 1924 gepleegde moord te Chicago en de man die door de verdediging van de daders volle beroemdheid kreeg: advocaat Clarence Darrow.

De strijd tegen de doodstraf, door deze advocaat aan de dag gelegd was de bezieling van zijn hele leven en meestal slaagde hij in zijn opzet.

Hoe Darrow te werk ging werd op spannende wijze geïllustreerd door meester Boonen.

Wanneer meester Charles De Ruyter op het podium wipt en als titel «Godsdienst en Misdaad» aanmeldt stijgt de hilariteit der vijftig aanwezigen ten top.

Nog nooit gehoorde ideeën worden op flukse wijze, in een revue stijl uiteengewikkeld, op een manier, dat spreker het bijna zelf gelooft en verzen van een Egyptisch dichter het zelfs over de Schelde hebben!

Deze «hoogstaande morele» uiteenzetting wordt gevolgd door een nog steeds aktueel probleem: dat van de atoomoorlog.

Het is meester Walter Van Den Branden, die met de Japanse titel «Chimoda» ons op voortreffelijk duidelijke wijze het proces ontleedt, dat in 1955 werd ingeleid en gevoerd door enkele Japanners tegen de Japanse regering, uit hoofde van de opgelopen schade en dito vergoeding ten gevolge van de atoombomben op Japan.

De argumenten der partijen en het oordeel van de rechtbank wekken wel wat verwondering, maar hiervoor is spreker niet verantwoordelijk. Keurig werk werd in ieder geval geleverd en het applaus was ten volle verdiend.

Meester Wilfried Goris trekt dan als volgende spreker ten strijde tegen de ordinateuren. Een puike gelegenheid om op fijne spirituele manier — al was het kort — een wandeling te maken in de bibliotheek van de gerechtshof en de bibliothekaris in de bloemetjes te zetten. Jammer dat de spreker geen besluit had voor zijn betoog.

Over de vijfde spreker die zich aanbood, wordt geen verslag uitgebracht: deze komt geenszins in aanmerking voor de prijs.

P. Blanckaert.

MEDEDELINGEN

JOINT COMPARATIEVE LAW PROGRAM.

Brussel, 5 augustus tot 14 september 1968.

Het Instituut voor Europese Studiën van de Universiteit te Brussel, het Interuniversitair Centrum voor rechtsvergelijking en de Faculty of Law and Jurisprudence van de State University of New York te Buffalo organiseren samen te Brussel een onderwijsprogramma in de rechtsvergelijking met de bedoeling Amerikaanse en Europese juristen in de mogelijkheid te stellen hun rechtssystemen en -methodes aan elkaar te toetsen.

Van Amerikaanse zijde nemen een veertigtal «graduate students» en zes professoren van de State University of New York aan deze sessie deel.

Het programma omvat een inleiding tot het romanistisch rechtssysteem en tot het «Common Law»-systeem (de eerste twee weken) alsmede seminaries over welbepaalde onderwerpen. Deze seminaries gaan door onder de gezamenlijke leiding van een Amerikaans en een Europees titularis.

De onderwijs-methode welke zal worden aangewend, is de zogenaamde «Case Method».

De kennis van de Engelse taal is vereist.

Inschrijvingen: (vóór 15 juli 1968) te richten aan het Instituut voor Europese Studiën, F.D. Rooseveltlaan 39, Brussel 5.

Inschrijvingsrecht: 1.000.— F.

PROGRAMMA.

Inleidende cursussen: 5 tot 16 augustus.

— Europese studenten

The Anglo-American Legal System (20 uren)

Professor S. Touster.

The Constitutional System of the United States (10 uren)

Professor H. Mann.

— Amerikaanse studenten

The Civil Law System (20 uren)

Private Law (10 uren): de h. J. Limpens, Professor aan de Universiteit te Gent en te Brussel en de h. G. Horsmans, Assistent aan de Universiteit te Leuven.

Public Law (10 uren): de h. W. Ganshof van der Meersch, Professor aan de Universiteit te Brussel en de h. H. De Croo, Docent aan de Universiteit te Brussel.

The Law of the European Communities (10 uren)

de h. M. Waelbroeck, Professor aan de Universiteit te Brussel.

Seminaries: 19 augustus tot 14 september.

a) 19 tot 30 augustus

Federalism and Civil Rights (20 uren)

Amerikaanse titularis: Professor H. Mann

Europese titularis: de h. J. De Meyer, Professor aan de Universiteit te Leuven en de h. F. De Pauw, Professor aan de Universiteit te Brussel.

Unification of Commercial Law (20 uren)

Amerikaanse titularis: Professor F. Beutel.

Europese titularis: de h. J. Van Damme, Professor aan het Europa College te Brugge en de h. G. Schrans, Docent aan de Universiteit te Gent.

b) 2 tot 13 september

Civil Procedure, including Recognition and Enforcement of Foreign Money Judgments (20 uren)

Amerikaanse titularis: Professor A. Homburger

Europese titularis: de h. F. Rigaux, Professor aan de Universiteit te Leuven.

Antitrust and Related Areas (20 uren)

Amerikaanse titularis: Professor D.J. Gifford.

Europese titularis: de h. R. Joliet, Eerste Assistent aan de Universiteit te Luik.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

TAALKUNDIGE KRONIEK

DE COMMISSIE VOOR TAALGEBRUIK IN DE RECHTSPRAKTIJK

Bij deze eerste publikatie van de Commissie voor Taalgebruik in de Rechtspraak gaat vooreerst een woord van dank naar de vele magistraten, advocaten, pleitbezorgers, en naar de talrijke vrienden die dit initiatief van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel door hun actieve belangstelling, door het insturen van steekkaarten, door hun financiële bijdrage hebben gesteund.

De commissie wil in de loop van de volgende maanden een degelijke en goed hanteerbare lijst publiceren van alle termen en uitdrukkingen, die geregeld door de rechtsbeoefenaars worden gebruikt; de bedoeling is ook in deze kringen het gebruik van een eenvoudige, zuivere en juiste Nederlandse terminologie een correcte zinsbouw en eenvormige schrijfwijze te stimuleren.

Van bij de aanvang van haar werkzaamheden werd de commissie met de omvang van deze zaak en met allerlei problemen in verband met de systematiek, de werkmethode en de redactie geconfronteerd.

Om alle steriele, en misschien wat voorbarige discussies te vermijden, heeft de commissie voor bepaalde thema's zoals dagvaarding, fiscaal recht, briefwisseling, aan ploegen van twee of meer medewerkers opgedragen de nodige stof te verzamelen, die dan in een tweede fase besproken werd, eventueel verbeterd en geklasseerd.

Wat hieronder volgt zijn de eerste proeven van het

werk van de commissie. Het ligt in haar bedoeling vanaf september regelmatig nieuwe afleveringen te laten verschijnen.

Zij publiceert deze eerste trefwoorden met bijbehorende commentaar om haar werking kenbaar te maken en om u een ontwerp voor te leggen; zij hoopt dat uit de verschillende hoeken van het land reacties en opmerkingen zullen komen, die haar werkzaamheden kunnen stimuleren, en haar helpen bij het vastleggen van de meest aangepaste, efficiënte en eenvoudige werkmethoden. Zij hoopt tenslotte dat sommigen tot medewerking zullen bereid zijn, wat in dank en met sympathie zal worden aanvaard.

Om deze inleiding te besluiten, enkele woorden over de wijze van gebruik. Ze werd zo eenvoudig mogelijk gehouden. Het gaat niet op dat wie de voorlopige lijst wil raadplegen, telkens opnieuw naar de inleiding zou moeten teruggrijpen met de vraag: «hoe zat dat nu weer in elkaar?».

Het trefwoord kan juist of fout zijn. De aanduiding «correct» slaat op het trefwoord zelf of op een aantal synoniemen, afgeleide of verwante woorden en uitdrukkingen die zowel in Nederland als in Vlaams België gangbaar zijn.

De verkeerde uitdrukkingen en te vermijden termen worden als «fout» vermeld.

De Commissie.

Afhouding (fout)

correct: inhouding

onder inhouding van mijn ereloon — ook: inhoudingen op het salaris of loon.

N.B.: afhouding lijkt zuidnederlands alhoewel Van Dale vermeldt «een afhouding bij een betaling»

Afrekening (correct)

ik stuur u mijn afrekening — er blijft te verrekenen/vereffenen — in rekening brengen

Appel (fout)

correct: hoger beroep — cassatieberoep, beroep in cassatie

Eerherstel (fout)

correct: herstel in eer en rechten
om herstel in eer en rechten verzoeken

Gerechtelijk

correct: gerechtelijk

een gerechtelijk onderzoek. — de gerechtelijke politie. — een gerechtelijk verhoor. — een gerechtelijk vonnis: d.i. voor het gerecht, in rechte geschiedend

fout: de rechterlijke politie — maar de rechterlijke macht. — bij rechterlijk vonnis (van een rechter)

N.B.: justitieel: in Noord-Nederland wordt de uitdrukking «justitieel» gebruikt zowel voor gerechtelijk als voor rechterlijk

Honorarium

correct: honorarium. — ereloon (ZN) — ik stel voor mijn honorarium te bepalen op... — ook: zijn ereloon vaststellen — begroten — ramen — mijn ereloon bedraagt... — mijn staat van kosten en honorarium stel ik als volgt vast. — een honorarium aanrekenen.

fout: eerloon. — honoraris — honoraar

Indienen (correct)

een wetsontwerp indienen. — een verzoekschrift indienen. — bezwaren indienen. — klachten indienen. — een rekening indienen.

Ook: neerleggen: een ontwerp neerleggen, een stuk ter griffie neerleggen.

overleggen: de nodige stukken ter inzage overleggen. getuigenschappen overleggen.

Kosten

correct: kosten

zijn kosten ramen op (niet: beramen op) — kosten dekken. — dragen. — op anderen verhalen. reis- en verblijfskosten (niet: verplaatsingskosten) na aftrek (niet: aftrok) van de kosten blijft er....fr. over

N.B. in goed nederlands betekent «onkosten»: buitengewone kosten, ongelden (Frans: faux frais)

Maatschappelijke zetel (fout)

correct: zetel van de vennootschap
hoofdzetel (indien er verschillende zijn) bedrijfszetel (siège d'exploitation) ten zetel van de vennootschap

Onderlijnen (fout)

correct: onderstrepen: zowel in eigenlijke als in figuurlijke betekenis gebruikt. — een foutieve zin onderstrepen (eig.) — een bepaald argument onderstrepen (fig.)

Overmaken

correct: een bedrag overmaken — in goed nederlands wordt «overmaken» inzonderheid voor geld gebruikt.

fout: een dossier overmaken. — stukken overmaken

Overschot

correct: overschot. — saldo. — een batig of nadelig saldo een saldobetaling. — saldostaat. — saldocijfer. — saldobedrag.

Overschrijven

correct: overschrijven/gireren, d.i.
een bedrag overmaken door overschrijving op iemands postrekening
fout: toezenden

Provisie (fout)

correct: voorschot — een voorschot ontvangen, stor-
ten, vragen
uitschot — het uitgeschoten of uitgegeven geld
N.B.: In goed Nederlands betekent provisie: com-
missieloon

Recours

correct: recours
— voorziening bij een hoger gerecht (hoger be-
roep, cassatieberoep) of bij hetzelfde gerecht
(verzet)
— beroep op het gerecht
frans: voie de recours
— rechtsmiddel
een rechtsmiddel instellen
fout: « verhaal » als vertaling van « voie de recours »

Tegeneis

correct: tegeneis — tegenvordering — ook wedereis
— eis in reconventie — een tegeneis instellen. —
een tegenvordering — een wedereis — wedereisen

Vakantie

correct: vakantie — vakatiegeld: vergoeding voor
afwezigheid van het kantoor ten behoeve van een
kliënt

Verplicht

correct: verplicht — de partijen zijn verplicht tot...
(genoodzaakt) zich te onttrekken aan verplichte,
voorgeschreven diensten

Verplichtend

correct: verplichtend — vb.: een al te verplichtend,
verbindend aanbod verwerpen
fout: verplichtende diensten. — uw aanwezigheid is
verplichtend

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie: jg. 1968 - nr. 3:

Wetgeving.

De gemeente: jg. 1968 - nr. 5:

Van Middel L., De vernietiging door de Koning van
besluiten van de gemeenteverheerheid wegens strijd met het
algemeen belang. — Vanstraelen C., Overzicht van de
rechtspraak van de Raad van State t.o.v. de kerkfabrie-
ken. — Leboutte J.M., De Raad van State en de onbe-
woonbaarverklaringen. — Van Diemen de Jel N.G., De
zorg voor het water. — Verhasselt J., Verzorg uw taal!

Nederlands Juristenblad: jg. 1968 - nr. 24:

Van Bemmelen J.M., De functies van het Openbaar Mi-
nisterie. — Marius Gerlings J., De commissie van beroep
voor onderwijzend personeel. — Polak J.M., Broeder-
schap der Kandidaat-Notarissen. — Fransen van de Putte
A. S., Het arrest Vaassen-Göbbels/B.F.M.

**Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Regis-
tratie**: jg. 1968 - nr. 4999:

De Ruiter J., De Alternatieve verbintenis (afdeling
6.1.4.) (II). — Minkenhof A.A.L., Overzicht der Neder-
landse Rechtspraak: Familierecht (II).

De Gerechtsdeurwaarder: jg. 1968 - nr. 5-6:

Van Loozenoord N., Voorzitter A.C. Legal, kwarteeuw
gerechtsdeurwaarder. — Teekens M., Kanttekeningen bij
het werk van de Internationale Unie van Gerechtsdeur-
waarders en het Franse deurwaarderscongres 1967. —
Hanff J., De deurwaarder is ook een mens. — Van Leu-
ven G., Kosten voor afschriften van een niet doorgegaan
exploit?

Journal des Tribunaux: jg. 1968 - nr. 4621:

Smolders T. et Godfrin J., Chronique des droit intel-
lectuels pour 1966.

Revue Critique de Jurisprudence Belge: jg. 1968 - nr. 1:

Waelbroeck M., Traité C.E.E. — Waelbroeck M., Pour-
voi en cassation. — François L., Ordre public. — François
L., Conseil d'Entreprise. — François L., Protection du tra-
vail. — François L., Conseil d'entreprise. — Dalcq R.O.,
Cautionnement. — Renauld J. et Van Bunnin L., Examen
de jurisprudence (1964 à 1967). — Dassesse J., Examen de
jurisprudence (1963 - 1966).

Revue Pratique du Notariat Belge: jg. 1968 - nr. 2543:

Stiénon P., La position du conjoint survivant en droit
comparé.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie: jg. 1968 - nr. 8

Cornil P., La division du proces penal en deux phases.
— Reifen D., La jeunesse délinquante et le rôle thérapeu-
tique du Tribunal pour enfants

Revue Générale des Assurances et des responsabilités:
jg. 1968 - nr. 5:

Fagnart J.L., Responsabilité du commettant.

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat: jg.
1968 - nr. 21140 à 21151:

Enregistrement. — Taxe de transmission. — Sociétés
commerciales. — Location-financement. — Gage sur fonds
de commerce. — Hypothèque. — Droit de Succession.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs): jg. 1968 - nr. 19:

Derrida F., Un vide législatif à combler. A propos de
l'interdiction d'exploiter une entreprise commerciale.

Nr. 20:

Boulanger F., Un des nouveaux aspects des « métamor-
phoses » du droit du bail: la concession immobilière de
la loi du 30 décembre 1967.

**Revue de Droit Public et de la Science Politique en
France et à l'étranger**: nr. 2 jg. 1968:

Chapus R., Le service public et la puissance publique. —
Jouve E., Recherches sur la nation d'apparence en droit
administratif Français.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie: jg. 1968 -
nr. 1:

Horvath B., Twilight of Government of Laws. — Van
Bayer A., Bemerkungen zum verhältnis von juristischer
und philosophischer Hermeneutik.